

—
Верховний
Суд

ОГЛЯД
судової практики
Касаційного адміністративного суду
у складі Верховного Суду
(актуальна практика)
(січень 2021 року)

Рішення, внесені до ЄДРСР, за січень 2021 року

ЗМІСТ

I. Справи, розглянуті об'єднаною палатою Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду	4
1.1. Про включення до податкової застави майна, яке перебуває в іпотеці	4
II. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів	5
1. Оподаткування	5
1.1. Про оподаткування додатковим благом прощеної (анульованої) суми основного боргу за кредитним договором	5
1.2. Про оподаткування доходу, сплаченого платником податків за кредитними договорами з контрагентом-нерезидентом	8
1.3. Про ознаки контрольованої операції	9
1.4. Про застосування строку позовної давності при стягненні сум бюджетного відшкодування податку на додану вартість	11
1.5. Про доведення офшорного статусу контрагента	12
1.6. Про метод порівняльної неконтрольованої ціни (аналогів продажу)	14
III. Справи, розглянуті колегіями суддів судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав	15
1. Про умови прийняття рішення про анулювання дозволу на будівництво	15
2. Про можливість застосування Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» у відносинах у сфері ліцензування господарської діяльності	18
3. Про вимоги до рішення суб'єкта владних повноважень щодо відмови в погодженні надання надр у користування	20
4. Про стадійність розгляду заяви про видачу дозволу на викиди забруднювальних речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами	22
5. Про особливості проведення ремонтних та інших робіт у зонах охорони пам'яток й історичних ареалів населених місць, занесених до Списку історичних населених місць України	26
6. Про можливість обчислення розміру пенсії особам, які проходили військову службу у військових частинах, що були розміщені за кордоном, із заробітку з урахуванням частини заробітної плати, отриманої в іноземній валюті	29

7. Про нарахування військовослужбовцям та членам їх сімей компенсації за належне їм для отримання жиле приміщення	30
8. Про визначення державного органу, уповноваженого розглядати питання призначення одноразової грошової допомоги військовослужбовцям, які були відряджені до Державного підприємства обслуговування повітряного руху України	32
IV. Судові рішення, прийняті колегіями суддів судової палати з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян	35
1. Про представництво інтересів держави прокурором у суді	35
2. Про протиправну бездіяльність та правову процедуру	37
3. Про строки опрацювання НАЗК отриманих у рамках здійснення повної перевірки декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, матеріалів і прийняття рішення	39 41
4. Про оприлюднення електронної петиції	43
5. Про дисциплінарну відповідальність військовослужбовця	44
6. Про звільнення працівника міліції	46
7. Про виконавче провадження	47
V. Процесуальні питання	
1. Про належне повідомлення щодо процесуальних документів про призначені судові засідання	47
2. Про особливості встановлення апеляційним судом дати отримання судового рішення під час розгляду питання поновлення строків на апеляційне оскарження	49
3. Про наявність у заступника прокурора області повноваження підписувати апеляційну скаргу під час здійснення прокурором окремих форм представництва інтересів держави в суді	50
4. Про визначення дня вручення судового рішення в разі направлення його засобами поштового зв'язку на адресу учасника справи	53 55
5. Про додаткове судове рішення	

I. Справи, розглянуті об'єднаною палатою Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду

1.1. Про включення до податкової застави майна, яке перебуває в іпотеці

За відсутності доказів державної реєстрації відступлення права вимоги за іпотечним договором суд не надає оцінку правомірності дій податкового органу щодо включення до податкової застави майна, яке перебуває в іпотеці, та звільнення його з податкової застави, а вказує на відсутність обставин, які б свідчили про порушення прав, свобод чи інтересів особи

19 січня 2021 року Верховний Суд у складі суддів об'єднаної палати Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «Фінансова компанія "Інновація"» на постанову Львівського апеляційного адміністративного суду від 13 вересня 2017 року у справі № 813/3676/16 (провадження № К/9901/39297/18) за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Фінансова компанія "Інновація"» до Головного управління Державної податкової служби України у Львівській області, за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору на стороні відповідача (Закритого акціонерного товариства «Прибужжя»), про визнання протиправними дій, зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Товариство з обмеженою відповідальністю «Фінансова компанія "Інновація"» звернувся з позовом про визнання протиправними дій Головного управління Державної податкової служби України у Львівській області щодо накладення заборони-обтяження на майно, зобов'язання виключити майно з акту опису та звільнити нерухоме майно. Суть спору полягала в тому, чи відсутність доказів державної реєстрації відступлення права вимоги за іпотечним договором дає підстави для висновку про відсутність порушеного права особи, а також чи реалізовані відповідачем дії та рішення не стосуються прав, свобод та інтересів позивача.

Львівський окружний адміністративний суд постановою від 25 квітня 2017 року частково задовольнив позов: зобов'язав Червоноградську об'єднану державну податкову інспекцію Головного управління Державної фіскальної служби у Львівській області виключити майно з акту опису. Суд першої інстанції виходив з того, що на час розгляду справи в суді обтяження (арешт) у вигляді податкової застави на нерухоме майно, яке належить Закритому акціонерному товариству «Прибужжя», порушує право Товариства з обмеженою відповідальністю «Фінансова компанія "Інновація"» як іпотекодержателя, на задоволення його вимог коштом предмету іпотеки.

Львівський апеляційний адміністративний суд скасував рішення суду першої інстанції й ухвалив нову постанову, якою в задоволенні позову відмовив. Суд апеляційної інстанції прийшов до висновку, що податкове законодавство

не містить заборони щодо включення до податкової застави майна, яке перебуває в іпотеці, і закріплює обов'язок органу державної податкової служби зареєструвати податкову заставу на будь-яке майно, що перебуває у власності платника.

Верховний Суд частково задовольнив касаційну скаргу: оскаржувану постанову Львівського апеляційного адміністративного суду змінив у мотивувальній частині в редакції цієї постанови щодо мотивів відмови в задоволенні позовних вимог, а в решті – залишив без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Які б юридично значущі дії не здійснювалися за наслідками відступлення прав за іпотечним договором, відомості про таке відступлення підлягають державній реєстрації в установленому законодавством порядку.

За відсутності доказів державної реєстрації відступлення права вимоги за іпотечним договором суд не надає оцінку правомірності дій податкового органу щодо включення до податкової застави майна, яке перебуває в іпотеці, та звільнення його з податкової застави, а вказує на відсутність обставин, які б свідчили про порушення прав, свобод чи інтересів особи.

Відсутність доказів державної реєстрації відступлення права вимоги за іпотечним договором дає підстави для висновку про відсутність порушеного права особи. Зважаючи на статті 3, 33, 36 Закону України «Про іпотеку», особа не наділена правом на звернення до суду для виключення майна з акта опису в податкову заставу, оскільки відсутнє право вимоги про звільнення майна з податкової застави за встановлених обставин.

Тому реалізовані відповідачем дії та рішення не стосуються прав, свобод та інтересів позивача. У такому разі помилковою є оцінка суду апеляційної інстанції при перегляді справи щодо застосування судом першої інстанції норм матеріального права стосовно правомірності дій податкового органу з включення до акту опису в податкову заставу майна, яке перебуває в іпотеці, та звільнення такого майна з податкової застави.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 19 січня 2021 року у справі № 813/3676/16 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94237211>.

II. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів

1. Оподаткування

1.1. Про оподаткування додатковим благом прощеної (анульованої) суми основного боргу за кредитним договором

Прощена (анульована) сума основного боргу за кредитним договором є додатковим благом і належить до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу

за відсутності зміни зобов'язання з іноземної валюти в гривню за кредитом і прощення розміру розрахованої різниці

13 січня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу платника податків на рішення Одеського окружного адміністративного суду від 27 серпня 2018 року та постанову П'ятого апеляційного адміністративного суду від 10 квітня 2019 року у справі № 815/3071/18 (провадження № К/9901/14776/19) за позовом платника податків до Головного управління ДФС в Одеській області про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

В обґрунтування позову було зазначено, що у зв'язку з відсутністю в позивача доходу у вигляді додаткового блага, у розумінні п. 8 підрозділу 1 Перехідних положень Податкового кодексу України податковим органом протиправно та без наявних на те підстав прийнято спірні податкові повідомлення-рішення.

Одеський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою П'ятого апеляційного адміністративного суду, у задоволенні адміністративного позову відмовив. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що відповідно до договору про прощення частини боргу за кредитним договором прощена (анульована) саме сума основного боргу в розумінні підпункту «д» підпункту 164.2.17 пункту 164.2 статті 164 Податкового кодексу України є додатковим благом і належить до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Курсова різниця, що виникла внаслідок знецінення національної валюти до валюти прощеного боргу (кредиту), не належить до доходів платника податку та не підлягає оподаткуванню.

На підставі колізійного принципу пріоритету норми акта, виданого пізніше, норми пункту 8 підрозділу 1 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України регулюють правовідносини, які виникли у зв'язку з прощенням банками з 01 січня 2015 року боргу позичальникам за кредитами в іноземній валюті, що не були погашені до 01 січня 2014 року та валюта зобов'язання за якими була змінено з іноземної на національну. Застосування вимог абзацу «д» підпункту 164.2.17 пункту 164.2 статті 164 Податкового кодексу України можливе в разі перевищення суми прощеного (анульованого) кредитором боргу над сумою курсової різниці.

За відсутності наведених умов прощена (анульована) сума основного боргу відповідно до договору про прощення частини боргу за кредитним договором є додатковим благом і належить до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу. Отримання платником доходу у вигляді додаткового блага є належною підставою для нарахування грошового зобов'язання зі сплати

військового збору, обрахованого з суми прощеного (анульованого) кредитором основного боргу (кредиту).

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 13 січня 2021 року у справі № 815/3071/18 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94129661>.

Прощена (анульована) сума кредиторської заборгованості як об'єкт оподаткування податком на доходи фізичних осіб не є додатковим благом, якщо різниця між прощеною (анульованою) сумою боргу та сумою курсової різниці є від'ємною

18 січня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу фізичної особи-платника податків на рішення Вінницького окружного адміністративного суду від 20 травня 2019 року та постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 17 жовтня 2019 року у справі № 120/935/19-а (провадження № К/9901/31284/19) за позовом платника податків до Головного управління ДФС у Вінницькій області (правонаступником є Головне управління ДПС у Вінницькій області) про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Обґрунтовуючи позовні вимоги, позивач послався на те, що підставою для прийняття спірних податкових повідомлень-рішень стали висновки документальної позапланової невіізної перевірки щодо своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати податку на доходи фізичних осіб з доходу, отриманого позивачем як додаткове благо у вигляді анулювання (прощення) кредитної заборгованості. Позивач заперечив факт наявності в нього відповідних договірних зобов'язань із зазначеним товариством і правомірність висновків ГУ ДФС про одержання додаткового блага від контрагента. Тому вважав спірні податкові повідомлення-рішення протиправними.

Вінницький окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Сьомого апеляційного адміністративного суду, відмовив у задоволенні адміністративного позову. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку про правомірність податкового повідомлення-рішення, оскільки платник, зокрема, отримав додаткове благо у вигляді прощення (анулювання) суми основного боргу за кредитом і був повідомлений про необхідність показу суми прощеного боргу в річній податковій декларації.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував оскаржувані судові рішення й ухвалив нове рішення, яким відмовив у задоволенні позовних вимог.

ОЦІНКА СУДУ

Для правовідносин, що виникають у сфері справляння податків, не має правового значення те, яким чином кредитор обліковував відповідну суму прощеного боргу у своєму бухгалтерському обліку. На податкові зобов'язання не впливає кваліфікація кредитором прощеного боргу позичальника його оподаткуванням доходом і надання до фіскальної служби відповідного податкового розрахунку сум

доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податку, а також сум утриманого з них податку.

З урахуванням приписів пункту 8 підрозділу 1 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України сума курсової різниці вираховується як різниця між еквівалентом основної суми боргу в іноземній валюті, визначеного в гривні за офіційним курсом Національного банку України на дату зміни валюти зобов'язання за кредитом, та еквіваленту основної суми боргу в іноземній валюті, визначеного в гривні за офіційним курсом Національного банку України станом на 01 січня 2014 року.

Прощена (анульована) сума кредиторської заборгованості як об'єкт оподаткування податком на доходи фізичних осіб не є додатковим благом, якщо різниця між прощеною (анульованою) сумою боргу та сумою курсової різниці є від'ємною. Таким чином, у цьому разі відсутній об'єкт оподаткування податком на доходи фізичних осіб у розумінні абзацу «д» підпункту 164.2.17 пункту 164.2 статті 164 Податкового кодексу України.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 18 січня 2021 року у справі № 120/935/19-а можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94236824>.

1.2. Про оподаткування доходу, сплаченого платником податків за кредитними договорами з контрагентом-нерезидентом

Відсутність заборгованості в контрагентів-резидентів Швейцарії зі сплати податку за отримані від підприємства проценти за користування позикою не є безумовною підставою відсутності в платника податків обов'язку сплатити податок в Україні

14 січня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «Вілк Україна» на постанову Волинського окружного адміністративного суду від 11 грудня 2017 року та постанову Львівського апеляційного адміністративного суду від 13 червня 2018 року у справі № 803/1570/17 (провадження № К/9901/57082/18) за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Вілк Україна» до Головного управління ДФС у Волинській області про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позовні вимоги обґрунтовані тим, що Податковим кодексом України для звільнення від оподаткування доходів нерезидента з джерелом походження в Україні не вимагається надання документів, що підтверджують сплату податків нерезидентом у країні нерезидента, а тому висновок відповідача щодо ненадання товариством таких документів є неправомірним. Позивач зазначив, що з урахуванням принципу презумпції правомірності рішень платника податків, закріпленого

в статтях 4, 56 Податкового кодексу України, у зв'язку з неоднозначним трактуванням прав та обов'язків платника податків, необхідно прийняти рішення саме на його користь.

Волинський окружний адміністративний суд постановою, залишеною без змін постановою Львівського апеляційного адміністративного суду, у задоволенні адміністративного позову відмовив. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що доходи з виплачених процентів можуть оподатковуватися в державі їх отримання, але це не впливає на обов'язок особи-резидента України, яка здійснила виплату процентів, щодо утримання податку з доходів нерезидентів за відсутності умов, передбачених пунктом 3 статті 11 Конвенції між Урядом України і Швейцарською Федеральною Радою про уникнення подвійного оподаткування стосовно податку на доходи і на капітал.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Проценти, сплачені за кредитними договорами резидентам Швейцарії, можуть оподатковуватись в Україні відповідно до її законодавства з урахуванням норм міжнародних угод щодо максимального розміру ставки податку та інших особливостей оподаткування за цими угодами з урахуванням того, що нарахування та виплата процентів є першою подією, яка відбувається в Україні.

Якщо дохід з джерелом походження в Договірній Державі не оподаткований в цій державі, проценти, що виникають у Договірній Державі та сплачуються резиденту другої Договірної Держави, можуть оподатковуватися в цій другій Державі з огляду на положення пункту 1 статті 11 Конвенції між Урядом України і Швейцарською Федеральною Радою про уникнення подвійного оподаткування стосовно податку на доходи і на капітал.

Відсутність заборгованості в контрагентів-резидентів Швейцарії зі сплати податку як доказ сплати відповідного податку за отримані від підприємства проценти за користування позикою не може бути безумовною підставою відсутності в платника податків обов'язку сплатити податок в Україні.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 14 січня 2021 року у справі № 803/1570/17 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94129861>.

1.3. Про ознаки контрольованої операції

Ознакою контрольованої операції є сплата пов'язаною особою податку на додану вартість за експортними операціями за іншою ставкою, ніж базова (основна), установлена Податковим кодексом України

18 січня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «Фінансова компанія «Фінілон»» на постанову Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 20 липня 2016 року й ухвалу Дніпропетровського

апеляційного адміністративного суду від 07 грудня 2016 року у справі № 804/2326/16 (провадження № К/9901/24918/18) за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Фінансова компанія "Фінілон"» до Головного управління ДФС у Дніпропетровській області про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

В обґрунтування своїх вимог позивач посилався на порушення судами норм матеріального та процесуального права, зазначивши, що при віднесенні господарських операцій, здійснених між контрагентами, до контрольованих операцій відповідач мав проаналізувати ставку податку за результатами здійснення операцій саме між цими суб'єктами господарювання. Платник звернув увагу на порушення контролюючим органом спеціальної процедури проведення перевірки щодо дотримання податкового законодавства при здійсненні операцій між пов'язаними особами та оформлення її результатів.

Дніпропетровський окружний адміністративний суд постановою, залишеною без змін ухвалою Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду, відмовив у задоволенні адміністративного позову. Суди попередніх інстанцій встановили, що лише під час проведення виїзної планової перевірки було виявлене здійснення позивачем контрольованих операцій в охопленій ревізією період. Суди дійшли висновку щодо правомірності винесення податкового повідомлення-рішення контролюючим органом з огляду на підтвердження порушення платником податків приписів податкового законодавства за відповідний період.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Сплата пов'язаною особою податку на додану вартість за експортними операціями за іншою ставкою, ніж базова (основна), яка установлена Податковим кодексом України, є ознакою контрольованої операції, попри те, що платник податку при здійсненні контрольованої операції сплачував податок на додану вартість за базовою (основною) ставкою. Аналогічні правові наслідки настають і в разі сплати пов'язаною особою податку на репатріацію відповідно до положень статті 160 Податкового кодексу України.

Під час оцінки спеціальної процедури проведення перевірки щодо дотримання податкового законодавства при здійсненні операцій між пов'язаними особами суди попередніх інстанцій не допустили порушення норм процесуального права, які б могли вплинути на встановлення дійсних обставин справи, а також правильно застосували норми матеріального права.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 18 січня 2021 року у справі № 804/2326/16 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94236886>.

1.4. Про застосування строку позовної давності при стягненні сум бюджетного відшкодування податку на додану вартість

Строк позовної давності щодо вимоги про стягнення сум бюджетного відшкодування з податку на додану вартість обмежується строком у 1095 днів, який настає з дня отримання права на таке відшкодування

20 січня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Державної фіскальної служби у Харківській області (правонаступником є Головне управління Державної податкової служби у Харківській області) на рішення Харківського окружного адміністративного суду від 04 липня 2019 року та постанову Другого апеляційного адміністративного суду від 20 листопада 2019 року у справі № 520/3210/19 (провадження № К/9901/36127/19) за позовом Приватного підприємства «Трейдагроінвест» до Головного управління ДФС у Харківській області, Головного управління Державної казначейської служби України у Харківській області про визнання протиправною бездіяльності та стягнення бюджетної заборгованості.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач вважав узгодженими заявлені ним у податкових деклараціях з ПДВ за лютий 2015 року та за березень 2015 року суми бюджетного відшкодування за наслідками проведеної ГУ ДФС перевірки щодо достовірності заявлених до відшкодування сум. Водночас станом на дату звернення до суду з позовом ці суми податку не були відшкодовані, а у зв'язку із затримкою виплати узгодженої суми бюджетного відшкодування з ПДВ підлягає стягненню й пеня, нарахована на суму бюджетної заборгованості за період прострочення. Таке порушення права на отримання бюджетного відшкодування, на думку позивача, було зумовлене невиконанням відповідачем процедури щодо надання органу казначейства висновку про суму ПДВ, яка підлягає відшкодуванню з бюджету.

Харківський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Другого апеляційного адміністративного суду, позов задовольнив. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що платник податків виконав законодавчо визначені умови щодо реалізації права на отримання суми бюджетного відшкодування з ПДВ, а контролюючий орган протиправно не вчинив дій щодо надання відповідного висновку органу, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував оскаржувані судові рішення й ухвалив нове рішення, яким відмовив у задоволенні позовних вимог.

ОЦІНКА СУДУ

Право на отримання бюджетного відшкодування у платника ПДВ виникає щодо узгодженої суми бюджетного відшкодування. Закон установлює строк давності, за збігом якого вимоги щодо суми податкового зобов'язання,

як не сплаченої, так і надміру сплаченої (такої, що підлягає відшкодуванню) припиняються в податковому правовідношенні.

Ураховуючи темпоральні межі права платника ПДВ на повернення бюджетного відшкодування, установлені пунктом 102.5 статті 102 Податкового кодексу України, заяви про повернення надміру сплачених грошових зобов'язань або про їх відшкодування у випадках, передбачених Податковим кодексом України, можуть бути подані не пізніше 1095 дня, що настає за днем здійснення такої переплати або отримання права на таке відшкодування. Відповідне правозастосування стосується і суми бюджетного відшкодування ПДВ, оскільки за своєю сутністю вона є надміру сплаченою платником ПДВ сумою податку при придбанні товарів (послуг), у порівнянні з сумою податкових зобов'язань за податковий (звітний) період.

Неприйняття рішення контролюючим органом щодо заявлених позивачем сум бюджетного відшкодування, як і не проведення документальної позапланової перевірки, в терміни, установлені пунктами 200.10 та 200.11 статті 200 Податкового кодексу України, не виключає право такого платника на бюджетне відшкодування. Оскільки позивач подав податкові декларації в останній день граничного терміну подання податкової декларації з ПДВ, право на бюджетне відшкодування сум ПДВ, стягнення яких стосується позов, позивач отримав після спливу 30 календарних днів, упродовж яких контролюючий орган мав провести камеральну перевірку та прийняти відповідне рішення.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 січня 2021 року у справі № 520/3210/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94264250>.

1.5. Про доведення офшорного статусу контрагента

Витрати платників податку на оплату вартості товарів (робіт, послуг), які оплачуються нерезидентам, розташованим на території офшорних зон, включаються до складу витрат у сумі, що становить 85 відсотків вартості цих товарів (робіт, послуг). Обов'язок доведення обставини офшорного статусу контрагента покладається на контролюючий орган

21 січня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Офісу великих платників податків ДПС на постанову Донецького окружного адміністративного суду від 30 січня 2017 року й ухвалу Донецького апеляційного адміністративного суду від 05 вересня 2017 року у справі № 805/4691/16-а (провадження № К/9901/4525/17) за позовом Приватного акціонерного товариства «Новокраматорський машинобудівний завод» до Офісу великих платників податків ДПС про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Донецький окружний адміністративний суд постановою, залишеною без змін ухвалою Донецького апеляційного адміністративного суду, позов задовольнив. Суди попередніх інстанцій застосували положення податкового законодавства в редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин, з урахуванням якого дійшли висновку про недоведеність безпосереднього розташування контрагентів-нерезидентів у державах, які включені до офшорних зон згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2011 року № 143-р «Про віднесення держав до переліку офшорних зон».

Відповідач у касаційній скарзі посилався на те, що при розгляді справи судами попередніх інстанцій надано неналежну правову оцінку обставинам щодо знаходження контрагентів позивача, зареєстрованих у Великій Британії, на території офшорних зон. Відповідач вважав, що позивачем в порушення вимог пункту 161.2 статті 161 Податкового кодексу України занижені витрати, що враховуються при визначенні об'єкта оподаткування.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Витрати платників податку на оплату вартості товарів (робіт, послуг), які оплачуються нерезидентам, розташованим на території офшорних зон, включаються до складу витрат у сумі, що становить 85 відсотків вартості цих товарів (робіт, послуг).

Обов'язок доведення обставини офшорного статусу контрагента покладається на контролюючий орган. У разі виникнення спору між платником податків і державою суд не може відмовити в захисті лише через сумніви в правомірності дій особи. Особливість розподілу тягаря доказування в адміністративних справах не дозволяє трактувати «сумніви» інакше, як неспроможність фіскального органу переконливо довести обґрунтованість і правомірність власних дій у спірних відносинах, тобто невиконання ним свого процесуального обов'язку. Недоведення державним органом обґрунтованості та законності висновків, покладених в основу прийняття оскаржуваних рішень, має стати підставою для надання захисту платнику податків, якщо вчинене ним, на думку державного органу, порушення не було переконливо доведено перед судом.

Відповідач у справі не довів обґрунтованості та відповідності нормам чинного законодавства висновків щодо допущення позивачем порушень чинного податкового законодавства. Таким чином, суди попередніх інстанцій дійшли обґрунтованого висновку, що порушення, яке було передумовою прийняття оскаржуваного індивідуального акта, не було доведено відповідачем перед судом.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 21 січня 2021 року у справі № 805/4691/16-а можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94328318>.

1.6. Про метод порівняльної неконтрольованої ціни (аналогів продажу)

Суть застосування методу порівняльної неконтрольованої ціни (аналогів продажу) полягає в порівнянні цін на товари в контрольованих операціях з цінами на ті самі товари в неконтрольованих операціях з урахуванням подібності умов проведення операцій і за відсутності між товарами жодних суттєвих відмінностей. Для цілей оподаткування враховується ціна, яка відповідає максимальному значенню ринкового діапазону рентабельності

21 січня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Публічного акціонерного товариства «Азот» на постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 05 березня 2019 року у справі № 826/17841/17 (провадження № К/9901/9443/19) за позовом Публічного акціонерного товариства «Азот» до Офісу великих платників податків Державної податкової служби України про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

На обґрунтування позовних вимог було зазначено, що висновки контролюючого органу про порушення податкового законодавства, унаслідок чого занижено податкові зобов'язання з податку на прибуток та завищено від'ємне значення по податку на прибуток підприємств, є необґрунтованими, оскільки за контрольованими операціями щодо імпорту природного газу позивач правильно застосував метод «порівняльної неконтрольованої ціни» (аналог продажу), а за контрольованими операціями щодо експорту товару «капролактам», «аміачна селітра з магnezіальною добавкою», «карбамід в м'яких контейнерах», «КАС-32» на користь контрагента-нерезидента – метод «чистого прибутку» із досліджуваною стороною.

Окружний адміністративний суд м. Києва рішенням від 26 квітня 2018 року позов задовольнив. Суд першої інстанції виходив із того, що позивач правомірно обрав метод визначення «порівняльної неконтрольованої ціни» у контрольованих операціях щодо імпорту природного газу від пов'язаної особи-нерезидента.

Шостий апеляційний адміністративний суд скасував рішення суду першої інстанції та в задоволенні позовних вимог відмовив у повному обсязі. Суд апеляційної інстанції дійшов до висновку, що визначення методу порівняльної неконтрольованої ціни при здійсненні контролю за трансфертним ціноутворенням базується на засадах порівняння контрольованих операцій з неконтрольованими, сторони яких не є пов'язаними особами.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржуване судове рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Суть застосування методу порівняльної неконтрольованої ціни (аналогів продажу) полягає в порівнянні цін на товари у контрольованих операціях з цінами на ті самі товари в неконтрольованих операціях. Для застосування цього методу

необхідно, щоб між товарами не існувало жодних суттєвих відмінностей, а умови проведення операцій були подібними.

Розрахунок показника рентабельності здійснюється або в окремій контрольованій операції або в сукупності контрольованих операцій. Щодо застосування методу чистого прибутку, якщо рентабельність контрольованої операції перевищує максимальне значення ринкового діапазону рентабельності, то для цілей оподаткування враховується ціна, що відповідає максимальному значенню ринкового діапазону рентабельності. З огляду на неможливість застосування пріоритетного методу порівняльної неконтрольованої ціни (аналогів продажу) правильним є визначення діапазону цін і їх зіставлення з цінами спірних контрольованих операцій.

Методу порівняння неконтрольованої ціни суперечить зіставлення ціни в контрольованій операції щодо реалізації нерезидентом природного газу з ціною на ті самі товари також у контрольованій операції. Оскільки проведення коригування на ціну транспортування природного газу від європейського хабу до території України для забезпечення належного рівня зіставності ціни в контрольованій операції було неможливим, то не можна визначити відповідні зіставні операції.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 21 січня 2021 року у справі № 826/17841/17 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94328301>.

III. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо захисту соціальних прав

1. Про умови прийняття рішення про анулювання дозволу на будівництво

Анулювання дозволу на будівництво є заходом впливу за вчинене правопорушення, що має застосовуватися за визначених пунктом 3 частини шостої статті 37 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» умов. Умовами прийняття рішення про анулювання дозволу є: (1) проведення перевірки; (2) встановлення порушень вимог містобудівної документації, містобудівних умов та обмежень, містобудівного законодавства, невідповідності об'єкта будівництва проектній документації на будівництво такого об'єкта, вимогам будівельних норм, стандартів і правил; 3) внесення посадовою особою органу державного архітектурно-будівельного контролю припису про усунення порушень; 4) невиконання вимог припису.

21 січня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Державної архітектурно-будівельної інспекції України на рішення Окружного адміністративного суду міста Києва від 27.12.2018 та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 24.04.2019 у справі № 826/10851/18 за позовом Обслуговуючого кооперативу «Наш дім Поділ» до Державної архітектурно-будівельної інспекції України, третя

особа, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору – Товариство з обмеженою відповідальністю «Пателі Лізинг», третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача – Департамент містобудування та архітектура виконавчого органу Київської міської ради (КМДА), про визнання протиправними дій та зобов'язання вчинити дій.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Окружний адміністративний суд міста Києва рішенням від 27.12.2018, яке Шостий апеляційний адміністративний суд постановою від 24.04.2019 залишив без змін, відмовив Обслуговуючому кооперативу «Наш дім Поділ» в позові, натомість позов третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору Товариства з обмеженою «Пателі Лізинг» задовольнив повністю: визнав протиправним та скасував рішення № 1 від 12.01.2018 Державної архітектурно-будівельної інспекції України про анулювання дозволу на виконання будівельних робіт від 28.11.2012 № КВ 11512231404 «Будівництво житлово-офісного комплексу з вбудованими приміщеннями громадського харчування та підземним паркінгом на вул. Нижній Вал, 27-29 у Подільському районі м. Києва», замовник Товариство з обмеженою відповідальністю «Пателі Лізинг»; зобов'язав Державну архітектурно-будівельну інспекцію України поновити в Єдиному реєстрі документів, що дають право на виконання підготовчих та будівельних робіт і засвідчують прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів, відомості про повернення на доопрацювання, відмову у видачі, скасування та анулювання зазначених документів дані про видачу дозволу на виконання будівельних робіт від 28.11.2012 КВ № 11512231404 на об'єкт «Будівництво житлово-офісного комплексу з вбудованими приміщеннями громадського харчування та підземним паркінгом на вул. Нижній Вал, 27-29 у Подільському районі м. Києва», замовник Товариство з обмеженою відповідальністю «Пателі Лізинг».

Задовольняючи позов, суд керувався тим, що відповідальність за пунктом третім частини шостої статті 37 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» у вигляді анулювання дозволу на виконання будівельних робіт настає за наслідками невиконання відповідного припису органу контролю про усунення виявлених під час перевірки порушень містобудівного законодавства. Суд зважив, що відповідач не надав доказів проведення перевірки позивача та виявлення в ході такої перевірки порушень, які б слугували підставою прийняття оскаржуваного наказу. Наслідки перевірки не оформлено контролюючим органом відповідним актом, припис за результатом проведеної перевірки згідно наказу відповідача № 409 від 08.12.2017 також не складався, що свідчить про необґрунтованість підстав для притягнення ТОВ «Пателі Лізинг» до відповідальності у сфері містобудівної діяльності у вигляді анулювання дозволу на виконання будівельних робіт.

Верховний Суд залишив без задоволення касаційну скаргу Державної архітектурно-будівельної інспекції України, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Частиною шостою статті 37 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» (в редакції, чинній на час прийняття оскаржуваного рішення) передбачено, що дозвіл на виконання будівельних робіт може бути анульовано органом державного архітектурно-будівельного контролю у разі: 1) подання замовником заяви про анулювання дозволу на виконання будівельних робіт; 2) наявності відомостей про ліквідацію юридичної особи, що є замовником; 3) встановлення під час перевірки порушень вимог містобудівної документації, містобудівних умов та обмежень, невідповідності об'єкта будівництва проектній документації на будівництво такого об'єкта, вимогам будівельних норм, стандартів і правил, порушень містобудівного законодавства у разі невиконання вимог приписів посадових осіб органів державного архітектурно-будівельного контролю; 4) скасування містобудівних умов та обмежень; 5) систематичного (два і більше разів підряд) перешкоджання проведенню перевірки посадовими особами органу державного архітектурно-будівельного контролю.

Підставою для ухвалення рішення від 12.01.2018 № 1 про анулювання дозволу на виконання будівельних робіт був пункт третьої частини шостої статті 37 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» – встановлення під час перевірки порушень вимог містобудівної документації, а саме: проектна документація на будівництво розроблена (відкоригована) без отримання вихідних даних на проектування, чим порушено статті 26, 29, 31 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» та статтю 26 Закону України «Про архітектурну діяльність».

Суд вважає, що анулювання дозволу на будівництво є заходом впливу за вчинене правопорушення, що має застосовуватися за визначених пунктом третьої частини шостої статті 37 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» умов.

Умовами прийняття рішення про анулювання дозволу є: (1) проведення перевірки; (2) встановлення порушень вимог містобудівної документації, містобудівних умов та обмежень, містобудівного законодавства, невідповідності об'єкта будівництва проектній документації на будівництво такого об'єкта, вимогам будівельних норм, стандартів і правил; 3) внесення посадовою особою органу державного архітектурно-будівельного контролю припису про усунення порушень; 4) невиконання вимог припису.

З огляду на це Верховний Суд погоджується з висновками судів попередніх інстанцій про те, що відповідальність замовника будівництва у вигляді анулювання дозволу на виконання будівельних робіт настає за наслідками невиконання відповідного припису органу контролю про усунення виявлених під час перевірки порушень містобудівного законодавства.

Зважаючи на вагомість наслідків для замовника, зумовлених анулюванням дозволу на будівництво, йому повинно бути забезпечено право на усунення виявлених під час перевірки недоліків, наведених у відповідному приписі, або оскарження такого припису у встановленому порядку.

Суди встановили, що відповідач не виносив відповідний припис, а тому не було правових підстав для ухвалення рішення про анулювання дозволу.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 21 січня 2021 року у справі № 826/10851/18 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94296345>

2. Про можливість застосування Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» у відносинах у сфері ліцензування господарської діяльності

Принцип «мовчазної згоди», закріплений статтею 1 Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності», не може застосовуватись у правовідносинах між регулятором та ліцензіатом, оскільки відповідно до частини другої статті 2 Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» сфера дії закону не поширюється на відносини у сфері ліцензування господарської діяльності, зокрема, у сфері телебачення і радіомовлення.

28 січня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення на постанову П'ятого апеляційного адміністративного суду від 27 серпня 2019 року у справі № 420/6193/18 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «ТРК АККЕРМАН» до Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення про визнання протиправним та скасування рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення від 14.11.2018 № 2007, визнання протиправною бездіяльністю щодо переоформлення ліцензії на мовлення від 16.09.2011 серії НР № 1430-м та зобов'язаний прийняти рішення, яким продовжити строк дії ліцензії на мовлення НР № 1430-м від 16.09.2011.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

П'ятий апеляційний адміністративний суд постановою від від 27.08.2019 рішення Одеського окружного адміністративного суду скасував в частині відмови у задоволенні позовних вимог про визнання протиправним та скасування рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення від 14.11.2018 № 2007 та визнання протиправною бездіяльністю Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення щодо непереоформлення ліцензії на мовлення від 16.09.2011 серії НР № 1430-м та ухвалив в цій частині позовних вимог нову постанову, якою позов задовольнив. Визнав протиправною бездіяльність Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення щодо не переоформлення ліцензії на мовлення від 16.09.2011 серії НР № 1430-м. Визнав протиправним та скасував рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення від 14.11.2018 № 2007. Зобов'язав Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення повторно розглянути заяву

Товариства з обмеженою відповідальністю «ТРК АККЕРМАН» про продовження строку дії ліцензії на мовлення від 16.09.2011 НР № 1430-м. У решті рішення Одеського окружного адміністративного суду залишив без змін.

Звертаючись із касаційною скаргою, відповідач, серед іншого, вказав, що суд при прийнятті рішення застосував закон, який не підлягає застосуванню, а саме Закон України "Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності".

Так, апеляційний адміністративний суд неправильно застосовав ст. 1 Закону України "Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності" в частині застосування принципу "мовчазної згоди" вказуючи, що "в період з 16.07.2018 по 14.11.2018 позивач мав законне очікування на продовження строку дії ліцензії з огляду на принцип "мовчазної згоди".

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а постанову суду апеляційної інстанції – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Колегія суддів враховує доводи касаційної скарги про те, що апеляційний адміністративний суд неправильно застосував статтю 1 Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» в частині застосування принципу «мовчазної згоди», вказуючи, що «в період з 16.07.2018 по 14.11.2018 позивач мав законне очікування на продовження строку дії ліцензії з огляду на принцип «мовчазної згоди». Цей принцип не може застосовуватись у правовідносинах між регулятором та ліцензіатом, оскільки відповідно до частини другої статті 2 Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» сфера дії закону не поширюється на відносини у сфері ліцензування господарської діяльності, зокрема, у сфері телебачення і радіомовлення.

При цьому суд звертає увагу, що частиною другою статті 36 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» визначено, що після закінчення строку дії ліцензії на мовлення втрачає чинність, за винятком випадків, коли вчасно подана ліцензіатом заява про продовження дії ліцензії на мовлення не була розглянута Національною радою у визначені цим законом строки. У цих випадках ліцензія залишається чинною до прийняття Національною радою рішення про продовження дії ліцензії або про відмову у продовженні дії ліцензії відповідно до вимог цього Закону.

Водночас Верховний Суд констатує, що вказане порушення судом апеляційної інстанції не призвело до прийняття невірної рішення і не може бути підставою для скасування постанови.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 28 січня 2021 року у справі № 420/6193/18 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94511742>.

3. Про вимоги до рішення суб'єкта владних повноважень щодо відмови в погодженні надання надр у користування

Жодним нормативно-правовим актом не передбачено підстав відмови у погодженні надання надр у користування. Отже, орган місцевого самоврядування при прийнятті рішення з цього питання керується власним переконанням, доцільністю, враховує інтереси територіальної громади. Мотив, покладений в основу відмови у наданні погодження, повинен мати раціональну основу та не бути протиправним чи свавільним.

Погодження клопотань про надання надр у користування з метою геологічного вивчення, розробки родовищ корисних копалин загальнодержавного значення, а також для цілей, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, не є документом дозвільного характеру, а тому до рішення органу місцевого самоврядування про відмову у погодженні такого дозволу не застосовуються вимоги, передбачені Законом України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності»

27 січня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «Арабський Енергетичний Альянс ЮЕЙ» на постанову Київського апеляційного адміністративного суду від 29.03.2017 у справі № 826/18805/16 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Арабський Енергетичний Альянс ЮЕЙ» до Полтавської обласної ради, третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предка спору, на стороні відповідача – Державна служба геології та надр України, про визнання протиправним та скасування рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Окружний адміністративний суд міста Києва постановою від 26.12.2016 позов Товариства з обмеженою відповідальністю «Арабський Енергетичний Альянс ЮЕЙ» задовольнив: визнав протиправним та скасував рішення Полтавської обласної ради від 29 вересня 2016 року № 232 про відмову у погодженні надання Позивачеві спеціального дозволу на видобування газу природного, конденсату, нафти, газу, розчиненого у нафті, супутніх компонентів Північно-Яблунівського родовища.

Київський апеляційний адміністративний суд постановою від 29.03.2017 задовольнив апеляційні скарги Полтавської обласної ради та Державної служби геології та надр України: скасував постанову Окружного адміністративного суду міста Києва від 26.12.2016 та ухвалив нове судове рішення, яким у позові відмовив.

Задовольняючи позов, суд першої інстанції керувався тим, що чинне законодавство передбачає виключні підстави для відмови в погодженні спеціального дозволу, в той час як свідчать матеріали справи, відповідачем всупереч вимогам законодавства було відмовлено в погодженні.

Суд апеляційної інстанції не погодився з таким висновком суду першої інстанції. Скасовуючи рішення суду першої інстанції та ухвалюючи нове судове

рішення про відмову в позові, апеляційний суд зазначив, що Полтавська обласна рада діяла в межах своїх повноважень, у порядку та у спосіб, передбачені законом, а тому рішення про відмову у наданні спірного погодження є правомірним.

Верховний Суд залишив без задоволення касаційну скаргу ТОВ «Арабський Енергетичний Альянс ЮЕЙ», а постанову Київського апеляційного адміністративного суду від 29 березня 2017 року – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Питання надання спеціальних дозволів на користування надрами у межах території України, її континентального шельфу та виключної економічної зони, а також процедура продовження строку дії, переоформлення, видачі дубліката, зупинення дії чи анулювання дозволу та внесення до нього змін врегульовано Порядком надання спеціальних дозволів на користування надрами, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України № 615 від 30.05.2011 (далі – Порядок № 615).

Пунктом 9 Порядку № 615 передбачено, що надання надр у користування, за винятком надання надр на умовах угод про розподіл продукції, погоджується з: Радою Міністрів АР Крим, відповідними обласними, Київською і Севастопольською міськими радами – на користування ділянками надр з метою геологічного вивчення, розробки родовищ корисних копалин загальнодержавного значення, а також для цілей, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин; відповідними районними, міськими, селищними, сільськими радами – на користування ділянками надр, що містять корисні копалини місцевого значення; Мінприроди – на всі види користування надрами; Держпраці – на геологічне вивчення з дослідно-промисловою розробкою та видобування, а також для цілей, не пов'язаних із видобуванням корисних копалин, в частині державного гірничого нагляду. За результатами розгляду документів, надісланих на погодження, органи, зазначені в абзацах другому – четвертому цього пункту, надають погодження, які у паперовому або електронному вигляді надсилають органу, який видає дозвіл.

За статтею 33 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» до повноважень обласної ради у сфері регулювання земельних відносин та охорони навколишнього природного середовища належить, у тому числі, погодження клопотань про надання дозволу на спеціальне використання природних ресурсів загальнодержавного значення.

Статтею 21 цього Закону передбачено, що обмеження прав територіальних громад на місцеве самоврядування згідно з Конституцією та законами України може бути застосоване лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану.

Жодним нормативно-правовим актом не передбачено підстав відмови у погодженні надання надр у користування. Отже, обласна рада при прийнятті рішення з цього питання керується власним переконанням, доцільністю, враховує інтереси територіальної громади. Мотив, покладений в основу відмови у наданні погодження, має раціональну основу та не є протиправним чи свавільним.

Верховний Суд погоджується з позицією суду апеляційної інстанції про те, що суд першої інстанції дійшов до помилкового висновку, що погодження спеціального

дозволу є дозвільним документом та здійснюється відповідно до Закону України "Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності.

Суд відхиляє покликання скажника на те, що погодження обласної ради за своїми критеріями відповідає документу дозвільного характеру, оскільки Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скорочення кількості документів дозвільного характеру" від 09.04.2014 №1193-VII погодження клопотань про надання надр у користування з метою геологічного вивчення, розробки родовищ корисних копалин загальнодержавного значення, а також для цілей, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, було виключено з переліку документів дозвільного характеру, передбаченого Законом України «Про перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності».

Враховуючи вищезазначене, відсутні підстави вважати оскаржуване рішення відповідача документом дозвільного характеру та застосовувати до нього вимоги, передбачені Законом України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності».

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 27 січня 2021 року у справі №826/18805/16 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94427377>

4. Про стадійність розгляду заяви про видачу дозволу на викиди забруднювальних речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами

За результатами розгляду заяви про видачу дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами та доданих до неї документів територіальні органи Держпродспоживслужби приймають рішення щодо можливості або неможливості видання такого дозволу, яке надсилається Мінприроди та дозвільним центрам відповідно. У разі наявності зауважень документи повертаються суб'єкту господарювання з викладом їхнього змісту та зазначенням терміну повторного подання. При цьому право повернення документів на доопрацювання Порядком проведення та оплати робіт, пов'язаних з видачею дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, обліку підприємств, установ, організацій та громадян – підприємців, які отримали такі дозволи, що затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 13 березня 2002 року № 302, надано органу, який видає дозвіл, а не органам Головного управління Держпродспоживслужби.

28 січня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «Технологія Базальту» на постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 21 грудня 2018 року у справі № 803/285/18 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Технологія Базальту» до Головного управління Держпродспоживслужби у Волинській області про визнання дій протиправними та зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Волинський окружний адміністративний суд рішенням від 11 квітня 2018 року позов ТОВ «Технологія Базальту» задовольнив: визнав протиправними дії Головного управління Держпродспоживслужби у Волинській області щодо повернення на доопрацювання документів, поданих ТОВ «ТЕХНОЛОГІЯ БАЗАЛЬТУ» для отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами 20.11.2017; зобов'язав Головне управління Держпродспоживслужби у Волинській області повторно розглянути заяву позивача від 20.11.2017 та додані до неї документи для отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами та прийняти рішення, яким встановити можливість видачі такого дозволу ТОВ «ТЕХНОЛОГІЯ БАЗАЛЬТУ».

Восьмий апеляційний адміністративний суд постановою від 21 грудня 2018 року задовольнив частково апеляційні скарги ОСОБА_3 та ОСОБА_4. Скасував рішення Волинського окружного адміністративного суду від 11 квітня 2018 року та ухвалив нове судове рішення, яким позовні вимоги задовольнив частково: визнав протиправними дії Головного управління Держпродспоживслужби у Волинській області щодо повернення ТОВ «Технологія Базальту» на доопрацювання матеріалів справи щодо видачі дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами; зобов'язав Головне управління Держпродспоживслужби у Волинській області розглянути заяву з пакетом документів, поданих ТОВ «Технологія Базальту» 20.11.2017 року щодо отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами; у решті позовних вимог відмовив.

Ухвалюючи рішення про задоволення позову, суд першої інстанції зважив на те, що до поданої заяви про видачу дозволу на викиди забруднювальних речовин в атмосферне повітря позивач долучив усі документи, необхідні для ухвалення відповідачем рішення. Своєю чергою на порушення вимог чинного законодавства відповідач не ухвалив жодного із передбачених законом рішень. Порушення, на які вказує відповідач, виникли не з вини позивача та не можуть бути ним усунуті, тому неможливість отримання зазначеного вище дозволу унеможливорює вільну реалізацію ТОВ «ТЕХНОЛОГІЯ БАЗАЛЬТУ» правоможностей власника майна (заводу).

Скасовуючи рішення суду першої інстанції та ухвалюючи нове судове рішення про часткове задоволення позову, апеляційний суд взяв до уваги те, що суд не може надавати вказівки відповідачу прийняти рішення, яким встановити можливість видачі Товариству з обмеженою відповідальністю «Технологія Базальту» дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, оскільки це є формою втручання в дискреційні повноваження відповідача та виходить за межі завдань адміністративного судочинства.

Верховний Суд залишив без задоволення касаційну скаргу ТОВ «Технологія Базальту», а постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 21 грудня 2018 року у справі № 803/285/18 – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до пункту 4 Порядку проведення та оплати робіт, пов'язаних з видачею дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, обліку підприємств, установ, організацій та громадян – підприємців, які отримали такі дозволи, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13 березня 2002 року № 302 (далі – Порядок № 302), для отримання дозволу суб'єкт господарювання: оформляє заяву; готує документи, в яких обґрунтовуються обсяги викидів забруднюючих речовин; проводить інвентаризацію стаціонарних джерел викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, видів та обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, пилогазоочисного обладнання; проводить оцінку впливу викидів забруднюючих речовин на стан атмосферного повітря на межі санітарно-захисної зони; розробляє плани заходів щодо: досягнення встановлених нормативів граничнодопустимих викидів для найбільш поширених і небезпечних забруднюючих речовин; <...>.

Згідно з пунктом 6 Порядку № 302 Мінприроди та дозвільні центри передають Держсанепідслужбі, її територіальним органам відповідно заяву та документи на отримання дозволу.

Держсанепідслужба, її територіальні органи протягом 15 календарних днів з дати надходження документів приймають рішення щодо можливості/неможливості видачі дозволу, яке надсилається Мінприроди та дозвільним центрам відповідно. У разі прийняття рішення щодо неможливості видачі дозволу у ньому зазначається зміст зауважень.

Відповідно до пункту 8 Порядку № 302 орган, який видав дозвіл, протягом 30 календарних днів розглядає заяву та документи на отримання дозволу і у разі відсутності зауважень видає дозвіл. У разі наявності зауважень документи повертаються суб'єкту господарювання з викладом їх змісту та зазначенням терміну повторного подання. Рішення про видачу дозволу надсилається органом, який видав дозвіл, суб'єкту господарювання та Держсанепідслужбі або її територіальним органам.

Системний аналіз зазначених вище норм чинного законодавства дає підстави для висновку, що за результатами розгляду заяви і поданих документів територіальні органи Держпродспоживслужби приймають рішення щодо можливості або неможливості видачі дозволу, яке надсилається Мінприроди та дозвільним центрам відповідно. При цьому, як правильно зазначили суди попередніх інстанцій, право повернення документів на доопрацювання Порядком № 302 надано органу, який видає дозвіл, а не органам Головного управління Держпродспоживслужби.

У разі наявності зауважень документи повертаються суб'єкту господарювання з викладом їхнього змісту та зазначенням терміну повторного подання.

Беручи до уваги наведене правове регулювання Верховний Суд дійшов висновку, що суди попередніх інстанцій обґрунтовано зазначили, що обов'язковою умовою видачі дозволу на викиди є, зокрема, рішення Головного управління Держпродспоживслужби у Волинській області щодо можливості отримання такого дозволу, тоді як відсутність такого рішення унеможливорює отримання суб'єктом господарювання дозволу на викиди.

Судами встановлено, що позивач, разом із заявою щодо можливості видачі дозволу, подав передбачений Порядком № 302 пакет документів. Разом з тим, всупереч положенням Порядку № 302, за результатом розгляду поданих ТОВ «Технологія Базальту» документів, рішення щодо можливості/неможливості видачі дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами відповідачем прийнято не було. Вказані вище документи разом із заявою повернуто ТОВ «Технологія Базальту» без прийняття відповідного рішення та зазначення змісту зауважень.

За таких обставин суди першої та апеляційної інстанцій дійшли правильного висновку, що дії Головного управління Держпродспоживслужби у Волинській області щодо повернення на доопрацювання документів, поданих Товариством для отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, суперечать вимогам Порядку № 302.

Стосовно доводів касатора, що ефективним способом захисту його порушених прав буде лише зобов'язання Головного управління Держпродспоживслужби у Волинській області прийняти рішення щодо можливості видачі ТОВ «Технологія Базальту» дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, колегія суддів Верховного Суду зазначає наступне.

Позивач, з огляду на передбачену нормами Порядку №302 процедуру ухвалення рішення щодо можливості видачі дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, правомірно очікував на отримання відповідного рішення відповідача за результатами розгляду поданого ним пакету документів.

За таких обставин, суд апеляційної інстанції дійшов обґрунтованого висновку, що належним способом захисту порушених прав позивача буде зобов'язання Головного управління Держпродспоживслужби у Волинській області розглянути заяву з пакетом документів, поданих Товариством з обмеженою відповідальністю «Технологія Базальту» щодо отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелам.

Разом з тим, наявність у Головного управління Держпродспоживслужби у Волинській області відповідних повноважень щодо прийняття рішення про можливість/неможливість надання відповідним підприємствам дозволу на викиди забруднюючих речовин, передбачає володіння посадовими особами даного органу

спеціальними знаннями, необхідними для надання належної оцінки поданим заявниками документам.

Вказане, на думку колегії суддів, виключає можливість перебирання Судом на себе повноважень відповідача щодо дослідження змісту наданих позивачем документів на предмет їх відповідності вимогам екологічного законодавства.

Детальніше з повним текстом постанови Верховного Суду від 28 січня 2021 року у справі № 803/285/18 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94458586>.

5. Про особливості проведення ремонтних та інших робіт у зонах охорони пам'яток й історичних ареалів населених місць, занесених до Списку історичних населених місць України

У зонах охорони пам'яток, історичних ареалів населених місць, занесених до Списку історичних населених місць України, встановлено особливості проведення ремонтних та інших робіт, проведення яких забороняється без попереднього отримання дозволу в органах охорони культурної спадщини

28 січня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу виконавчого комітету Одеської міської ради на постанову П'ятого апеляційного адміністративного суду від 28.10.2019 у справі № 420/2220/19 за позовом Громадської організації «Одеська обласна організація «Зелений лист», Громадської організації «Всеукраїнське об'єднання «Автомайдан», ОСОБА_1 до виконавчого комітету Одеської міської ради, треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача: Департамент культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини Одеської ОДА, ТОВ «Стар Строй Юг», ТОВ «Літній театр», ТОВ «Міський літній театр», про визнання протиправним та скасування рішення виконавчого комітету Одеської міської ради від 28.03.2019 № 123 «Про затвердження проекту благоустрою Літнього театру у Міському саду м. Одеси».

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Ухвалюючи рішення про відмову в позові, суд першої інстанції зважив на наявність у виконкому міської ради повноважень на затвердження проекту благоустрою Літнього театру у Міському саду м. Одеси, який фактично був наміром благоустрою території у вигляді ескізів та ілюстрацій та не включав в себе проведення будь-яких будівельних робіт.

Скасовуючи рішення суду першої інстанції та ухвалюючи нове судове рішення про задоволення позову, суд апеляційної інстанції зазначив, що затверджений виконкомом Одеської міської ради проект благоустрою передбачає необхідність проведення відновлювального або капітального ремонту напівзруйнованих будівель та споруд Літнього театру для їхнього узгодження зі станом, зображеним на візуалізаціях та, принаймні, проведення поточного ремонту існуючих будівель та споруд на території Літнього театру, що не може вважатись благоустроєм.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу виконавчого комітету Одеської міської ради: скасував постанову П'ятого апеляційного адміністративного суду від 28.10.2019 та залишив у силі рішення Одеського окружного адміністративного суду від 08.07.2019 у справі № 420/2220/19.

ОЦІНКА СУДУ

Згідно із статтею 26 Закону України «Про охорону культурної спадщини» (тут і далі – в редакції, чинній на момент виникнення спірних правовідносин Закон № 1805-III) консервація, реставрація, реабілітація, музеєфікація, ремонт, пристосування пам'яток місцевого значення здійснюються за наявності письмового дозволу органу виконавчої влади Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій відповідно до їхньої компетенції, на підставі погодженої з ними науково-проектної документації.

Частиною 4 статті 32 Закону № 1805-III передбачено, що на охоронюваних археологічних територіях, у межах зон охорони пам'яток, історичних ареалів населених місць, занесених до Списку історичних населених місць України, забороняються містобудівні, архітектурні чи ландшафтні перетворення, будівельні, меліоративні, шляхові, земляні роботи без дозволу відповідного органу охорони культурної спадщини.

Отже, у зонах охорони пам'яток, історичних ареалів населених місць, занесених до Списку історичних населених місць України, встановлено особливий порядок проведення ремонтних та інших робіт проведення яких забороняється без попереднього отримання дозволу в органах охорони культурної спадщини.

Отже, у контексті спору визначальним є необхідність отримання дозволу та погодження саме науково-проектної документації та робіт у межах зон охорони пам'яток.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 03.09.2014 № 495 затверджено Положення про Міністерство культури України (далі – Положення № 495) Міністерство культури України є спеціально уповноваженим органом, що забезпечує формування та реалізує державну політику, зокрема, у сфері охорони культурної спадщини. До його повноважень, крім іншого, відноситься надання дозволів на проведення земельних робіт на охоронюваних археологічних територіях, в історичних ареалах населених місць; проведення охоронних заходів щодо збереження пам'яток національного значення та їх територій; видання приписів щодо охорони пам'яток національного значення, об'єктів всесвітньої спадщини; припинення робіт на них, їх територіях, в зонах охорони, буферних зонах, якщо такі роботи проводяться без дозволів або з відхиленням від них; застосування фінансових санкцій у випадках, передбачених Законом України «Про охорону культурної спадщини».

17.07.2014 Міністерством культури України прийнятий наказ № 562 Про затвердження інформаційних та технологічних карток з видачі Міністерством культури адміністративних послуг у сферах охорони культурної спадщини, музейної

справи, вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей (далі – Наказ № 562).

За приписами Наказу № 562 проектна документація додається до заяви про погодження до уповноважених органів охорони об'єктів культурної спадщини.

Водночас згідно з пунктом 11 частини 1 статті 1 Закону № 3038-VI проектна документація – затверджені текстові та графічні матеріали, якими визначаються містобудівні, об'ємно-планувальні, архітектурні, конструктивні, технічні, технологічні вирішення, а також кошториси об'єктів будівництва.

Отже, Верховний Суд погоджується із висновком суду першої інстанції, що затверджений проект є фактично презентацією наміру по благоустрою території Літнього театру у Міському саду м. Одеси у вигляді ескізів та ілюстрації. Відповідач, маючи зазначену легітимну мету, наслідком досягнення якої є розгляд ескізних рішень благоустрою території Літнього театру у Міському саду м. Одеси, повинен сприяти розробці науково-проектної документації та отриманню дозволу на виконання робіт з благоустрою з наступним погодженням у порядку передбаченому статтею 16 Закону України «Про благоустрій населених пунктів» з урахуванням вимог ДБН А.2.2.-14-2016 «Склад та зміст науково-проектної документації на реставрацію пам'яток архітектури та містобудування».

За такого правового регулювання та встановлених обставин Верховний Суд погоджується із висновком суду першої інстанції, що саме Одеська міська рада повинна після прийняття оскарженого рішення Виконавчого комітету затверджувати або місцеву програму, або погодити заходи з благоустрою Літнього театру у Міському саду м. Одеси з урахуванням Правил благоустрою території міста Одеси, приписів Закону України «Про охорону культурної спадщини» та вимог ДБН А.2.2.-14-2016 «Склад та зміст науково-проектної документації на реставрацію пам'яток архітектури та містобудування». Проте питання затвердження програми або погодження заходів з благоустрою Літнього театру у Міському саду м. Одеси відповідною радою не є предметом спору у цій справі.

З урахуванням встановлених обставин, суд першої інстанції надав обґрунтовану оцінку тій обставині, що у додатках до оскаржуваного рішення відповідача не зазначено, який саме проект безпосередньо був предметом розгляду на засіданні виконавчого комітету. Водночас оцінка суду першої інстанції побудована на обставинах, встановлених у цій справі з урахуванням обставин, встановлених у справі щодо скасування дозволу на виконання будівельних робіт, виданого СП «Солінг» на будівництво адміністративної будівлі, з допоміжними торгівельними приміщеннями та інфраструктурою для відпочинку в м. Одесі на вул. Преображенській, 24.

З урахуванням вимог частини другої статті 9, статей 242, 244 КАС України, статусу території Літнього театру у Міському саду м. Одеси як пам'ятки архітектури та містобудування місцевого значення суд першої інстанції, встановивши фактичне проведення на території Літнього театру у Міському саду м. Одеси деяких робіт, цілком слушно наголосив на необхідності здійснення контролю за розробкою науково-проектної документації та за роботами по благоустрою зазначеної

території з урахуванням приписів Закону України «Про охорону культурної спадщини», Закону України «Про благоустрій населених пунктів» та Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності».

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 28 січня 2021 року у справі № 420/2220/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94511402>.

6. Про можливість обчислення розміру пенсії особам, які проходили військову службу у військових частинах, що були розміщені за кордоном, із заробітку з урахуванням частини заробітної плати, отриманої в іноземній валюті

Законодавством України не передбачено права особи, яка працювала за кордоном у військовій частині колишнього СРСР, обчислення розміру пенсій із заробітку з урахуванням частини заробітної плати, отриманої в іноземній валюті

15 січня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Білгород-Дністровського об'єднаного управління Пенсійного фонду України Одеської області на постанову Білгород-Дністровського міськрайонного суду Одеської області від 13 квітня 2017 року та ухвалу Одеського апеляційного адміністративного суду від 30 травня 2017 року у справі № 495/1416/17 (провадження № К/9901/23159/18) за позовом ОСОБА_1 до Білгород-Дністровського об'єднаного управління Пенсійного фонду України Одеської області про визнання дій незаконними та зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Суть спору полягала у тому, що відповідач відмовив позивачу у включенні до розрахунку середньомісячного заробітку для обчислення розміру пенсії заробіток в тугриках, який отримувався в період проходження військової служби в Монгольській народній республіці, оскільки відсутня інформація про збір на обов'язкове державне соціальне страхування.

Постановою Білгород-Дністровського міськрайонного суду Одеської області, залишеною без змін ухвалою Одеського апеляційного адміністративного, позовні вимоги ОСОБА_1 задоволено.

Задовольняючи позовні вимоги, суди виходили з безпідставності неврахування відповідачем частини заробітку в монгольських туграх при обчисленні пенсії ОСОБА_1.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував судові рішення судів попередніх інстанцій, і ухвалив нову постанову про відмову у задоволенні позовних вимог.

ОЦІНКА СУДУ

Законодавством України, зокрема, Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», Законом України «Про пенсійне забезпечення» не передбачено обчислення розміру пенсії особам, які

проходили військову службу у військових частинах, що були розміщені за кордоном, із заробітку із врахуванням частини заробітної плати отриманої в іноземній валюті.

Останній абзац пункту 129 Положення про порядок призначення та виплати державних пенсій, затвердженого постановою Ради Міністрів СРСР від 3 серпня 1972 № 590, передбачав порядок визначення середньомісячного заробітку для службовців військових частин, тимчасово розташованих за кордоном (як у спірному випадку), і вказував на те, що пенсії таких осіб обчислюються з розрахунку 100% заробітної плати, встановленої із займаної посади (виконуваної роботи) в радянській валюті, тобто без врахування заробітної плати отриманої в іноземній валюті.

Отже, ні Положенням, чинним на час роботи позивача за кордоном, ні законодавством, чинним на час звернення позивача до управління Пенсійного фонду за призначенням пенсії, які визначали порядок призначення та виплати пенсії, не передбачено права особи, яка працювала за кордоном у військовій частині колишнього СРСР, на обчислення розміру пенсій із заробітку з урахуванням частини заробітної плати, отриманої в іноземній валюті.

Колегія суддів Верховного Суду зазначила, що такий висновок узгоджується з правовою позицією висловленою Верховним Судом України у постанові від 17 жовтня 2017 року у справі № 2а/1215/34/12 у подібних правовідносинах, згідно якого законодавством України не передбачено обчислення розміру пенсії особам, які працювали за кордоном в установах колишнього СРСР чи УРСР або за відрядженням цих установ, із заробітку із врахуванням частини заробітної плати отриманої в іноземній валюті, і підстав для відступлення від неї немає.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 15 січня 2021 року у справі № 495/1416/17 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/94171728>.

7. Про нарахування військовослужбовцям та членам їх сімей компенсації за належне їм для отримання жиле приміщення

У випадку приватизації військовослужбовцем наданого жилого приміщення, враховується норма передбачена статтею 3 Закону України «Про приватизацію державного житлового фонду» (щодо визначення санітарної норми загальної площі, виходячи з якої надане житло приватизується.), а в разі отримання компенсації підлягають застосуванню норми статей 47, 48 Житлового кодексу Української РСР та Порядку визначення розміру і надання військовослужбовцям та членам їх сімей грошової компенсації за належне їм для отримання жиле приміщення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 2 вересня 2015 року

№ 728 «Деякі питання забезпечення житлом військовослужбовців та інших

громадян» (щодо визначення норми жилої площі, виходячи з якої громадянам, які потребують поліпшення житлових умов, надається житло)

20 січня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на рішення Окружного адміністративного суду м. Києва від 26 січня 2018 року та постанову Київського апеляційного адміністративного суду від 23 квітня 2018 року, у справі № (провадження № К/9901/52325/18) за позовом ОСОБА_1 до Кабінету Міністрів України, третя особа - Міністерство оборони України, про визнання незаконними пункти 7, 8, 11 Порядку визначення розміру і надання військовослужбовцям та членам їх сімей компенсації за належне їм для отримання жила приміщення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 2 вересня 2015 року № 728 «Деякі питання забезпечення житлом військовослужбовців та інших осіб» (далі – Порядок № 728).

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Суть спору полягала у тому, що позивач вважав, що формула нарахування компенсації за належне військовослужбовцям для отримання жилого приміщення згідно пункту 8 Порядку № 728 суперечить нормам статей 49, 66 Житлового кодексу Української РСР, статті 3 Закону України «Про приватизацію державного житлового фонду» та в разі зменшує розмір компенсаційних виплат за належне житло для військовослужбовців, яке в разі отримання, не дасть можливості придбати житло для проживання сім'ї. Крім цього, на думку позивача, визначений у пункті 11 Порядку № 728 перелік документів, що подаються для отримання компенсації за належне військовослужбовцю житло невиправдано збільшений у порівнянні із переліком документів, що визначений пунктом 4.6. Інструкції про організацію забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України та членів їх сімей жилими приміщеннями, затвердженої наказом Міністра оборони України № 737 від 30 листопада 2011 року, і подаються на видачу ордера для виділення житлового приміщення для постійного проживання.

Рішенням Окружного адміністративного суду м. Києва, залишеним без змін постановою Київського апеляційного адміністративного суду, у задоволенні позовних вимог ОСОБА_1 було відмовлено.

Суди виходили із того, що Порядком № 728 встановлено механізм розміру і надання військовослужбовцям та членам їх сімей, що перебувають разом з ними на обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, який ведеться у військових частинах, органах, підрозділах, загонах, військових навчальних закладах, установах, а у разі розформування - у військових комісаріатах та квартирно-експлуатаційних установах (організаціях), за їх бажанням грошової компенсації за належне їм для отримання жила приміщення.

Згідно зі статтею 47 Житлового кодексу Української РСР, норма жилової площі в Українській РСР встановлюється в розмірі 13,65 квадратного метру на одну особу. Жиле приміщення надається громадянам у межах норми жилої площі, але не менше розміру, який визначається Кабінетом Міністрів України і

Федерацією професійних спілок України. При цьому, враховується жила площа у житловому будинку, (квартирі), що перебуває у приватній власності громадян, якщо ними не використані житлові чеки (частина перша статті 44 Житлового кодексу Української РСР).

Приватизація здійснюється шляхом безоплатної передачі громадянам квартир (будинків), житлових приміщень у гуртожитках з розрахунку санітарної норми 21 квадратний метр загальної площі на наймача і кожного члена його сім'ї та додатково 10 квадратних метрів на сім'ю (стаття 3 Закону України «Про приватизацію державного житлового фонду»).

З огляду на викладене, судами не прийняті посилання позивача на невідповідність застосування норми житлової площі, оскільки саме такий розмір передбачено статтею 47 Житлового кодексу Української РСР. Судами також не прийняті посилання позивача на застосування до спірних правовідносин норм Закону України «Про приватизацію державного житлового фонду», оскільки даним Законом передбачено норми безоплатної передачі, а не норми компенсації вартості, у зв'язку з чим суд доходить висновків, що позовні вимоги задоволенню не підлягають.

Верховний Суд залишив рішення судів попередніх інстанцій без змін, а касаційну скаргу без задоволення.

ОЦІНКА СУДУ

Верховний Суд зазначив, що слід відрізнити поняття норма жилої площі, виходячи з якої громадянам, які потребують поліпшення житлових умов надається житло та санітарна норма загальної площі, виходячи з якої надане житло приватизується.

У випадку приватизації військовослужбовцем наданого жилого приміщення, враховується норма передбачена статтею 3 Закону України «Про приватизацію державного житлового фонду», а в разі отримання компенсації підлягають застосуванню норми статей 47, 48 Житлового кодексу Української РСР та Порядку № 728.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 січня 2021 року у справі № 826/26732/15 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/94264459>.

8. Про визначення державного органу, уповноваженого розглядати питання призначення одноразової грошової допомоги військовослужбовцям, які були відряджені до Державного підприємства обслуговування повітряного руху України

Виплата одноразової грошової допомоги військовослужбовцям, які були відряджені до Державного підприємства обслуговування повітряного руху України, у разі встановлення інвалідності внаслідок захворювання, пов'язаного з проходженням військової служби, має здійснюватися за рахунок коштів цього Державного підприємства, а не Міністерства оборони України

21 січня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на постанову Другого апеляційного адміністративного суду від 17 квітня 2019 року, у справі № 520/11723/18 (провадження № К/9901/14358/19) за позовом ОСОБА_1 до Державного підприємства обслуговування повітряного руху України (далі – Украерорух), Харківського обласного військового комісаріату, Міністерства оборони України про визнання бездіяльності протиправною та стягнення суми.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Суть спору полягала у тому, що Украерорух відмовив ОСОБА_1 у призначенні і виплаті одноразової грошової допомоги, обґрунтувавши це тим, що державне підприємство не є органом державної влади, який відповідно до пункту б статті 16³ Закону від 20.12.1991 № 2011-XII «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» (далі – Закон № 2011-XII) призначає та виплачує таку допомогу військовослужбовцям; Позивачу було запропоновано для вирішення питання звернутись до Міністерства оборони України.

Рішенням Харківського окружного адміністративного суду позов задоволено.

Задовольняючи позов, суд першої інстанції виходив з того, що за відрядженими особами зберігаються всі види матеріального забезпечення за попереднім місцем служби, гарантії щодо соціального захисту, передбачені законодавством. Позивач має право на отримання одноразової грошової допомоги у зв'язку із встановленням інвалідності внаслідок захворювання, пов'язаного з проходженням військової служби, за рахунок коштів відповідача, до якого як військовослужбовець був відряджений.

Постановою Другого апеляційного адміністративного суду скасовано рішення Харківського адміністративного суду, ухвалено нове рішення про відмову у задоволенні позову.

Ухвалюючи нове рішення про відмову у задоволенні позову, суд апеляційної інстанції дійшов висновку про те, що одноразова грошова допомога у зв'язку із встановленням групи інвалідності не є видом грошового забезпечення військовослужбовця у розумінні статті 9 Закону України від 09.04.1992 № 2262-XII «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» (далі - Закон № 2262-XII) та статті 9 Закону № 2011-XII.

Відповідач як державне підприємство не є суб'єктом, який відповідно до пункту 5 статті 16³ Закону № 2011-XII здійснює виплату одноразової грошової допомоги у разі встановлення інвалідності військовослужбовцю.

Таким суб'єктом є Міністерство оборони України та позивач не позбавлений права повторно звернення до суду з тим самим позовом до належного відповідача.

Верховний Суд частково задовольнив касаційну скаргу, скасував рішення суду апеляційної інстанції, та залишив в силі рішення суду першої інстанції, змінивши його резолютивну частину.

ОЦІНКА СУДУ

Одноразова грошова допомога у разі встановлення інвалідності військовослужбовцю, який на день звільнення був відряджений, виплачується державним органом, установою, організацією, у якій такий військовий обіймав посаду на день звільнення з військової служби.

Грошове та матеріальне забезпечення військовослужбовців, відряджених до Украерорух, відповідно до пункту 4 постанови Кабінету Міністрів України від 19.07.1999 № 1281 «Про створення об'єднаної цивільно-військової системи організації повітряного руху України» здійснюється у порядку, визначеному постановою Кабінету Міністрів України від 07.02.2001 № 104 «Про порядок і норми грошового та матеріального забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України, інших військових формувань, осіб начальницького складу органів внутрішніх справ, органів і установ виконання покарань, відряджених до органів виконавчої влади та інших цивільних установ» (далі - Постанова № 104).

Пункт 4 Постанови № 104 містить аналогічні до частини 5 статті 16³ Закону № 2011-XII положення щодо виплати грошового забезпечення військовослужбовцям за рахунок коштів тих державних органів, установ та організацій, до яких були відряджені військовослужбовці.

Украерорух не є державним органом. Проте, як державне унітарне підприємство входить до сфери управління Міністерства інфраструктури України, про що вказано у пункті 1.1 Статуту державного підприємства.

Установивши такі обставини, суд апеляційної інстанції дійшов помилкового висновку, що частина 5 статті 16³ Закону № 2011-XII та пункт 4 Постанови № 104 не поширюється на Украерорух.

У такому разі, виплата одноразової грошової допомоги військовослужбовцям, які були відряджені до Украерорух, у разі встановлення інвалідності внаслідок захворювання, пов'язаного з проходженням військової служби, має здійснюватися за рахунок коштів цього Державного підприємства, а не Міністерства оборони України.

Вирішуючи питання щодо призначення такої виплати, Верховний Суд зазначив, що суб'єктом прийняття рішення стосовно призначення або відмови у призначенні позивачу одноразової грошової допомоги є Украерорух, до повноважень якого входить розгляд заяви про призначення одноразової грошової допомоги, перевірка «комплектності» поданих позивачем задля отримання такої допомоги документів, строку настання інвалідності.

Суд не може перебирати на себе вирішення такого питання, досліджувати відповідні документи, надавати їм оцінку, а також встановлювати на їх основі наявність чи відсутність підстав для призначення одноразової грошової допомоги.

З огляду на це, висновок суду першої інстанції про наявність підстав для зобов'язання Украерорух нарахувати та виплатити позивачу грошову допомогу є передчасним.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 21 січня 2021 року у справі № 520/11723/18 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94296642>.

IV. Судові рішення, прийняті колегіями суддів судової палати з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян

1. Про представництво інтересів держави прокурором у суді

Представництво інтересів держави прокурором у суді не може тлумачитися розширено та окремо від реалізації права на звернення до суду самого суб'єкта владних повноважень

20 січня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу першого заступника прокурора Дніпропетровської області на ухвалу Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 21 вересня 2018 року та постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 26 грудня 2018 року у справі №0440/6990/18 (провадження №К/9901/5205/19) за позовом керівника Криворізької місцевої прокуратури №2 Дніпропетровської області в інтересах держави до Криворізької районної ради Дніпропетровської області, Управління освіти, культури, молоді та спорту Криворізької районної державної адміністрації, за участю третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору - Головне управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Дніпропетровській області, Комунальний заклад «Чкаловський дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) «Ластівка» загального розвитку» Криворізької районної ради Дніпропетровської області, про визнання протиправною бездіяльність, зобов'язання вчинити певні дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Ухвалою Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 21 вересня 2018 року, залишеною без змін постановою Третього апеляційного адміністративного суду від 26 грудня 2018 року, позовну заяву повернуто на підставі пункту 7 частини четвертої статті 169 Кодексу адміністративного судочинства України внаслідок відсутності підстав для звернення прокурора до суду в інтересах держави або для звернення до суду особи, якій законом надано право звертатися до суду в інтересах іншої особи.

Повертаючи позовну заяву, суд першої інстанції, з висновком якого погодився суд апеляційної інстанції, виходив з того, що саме центральний орган виконавчої влади, який здійснює нагляд (контроль) у сфері техногенної та пожежної безпеки та реалізує повноваження безпосередньо і через свої територіальні органи в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, районах, районах у містах, містах обласного, республіканського (Автономної Республіки

Крим) значення є органом державної влади, який наділений повноваженнями щодо захисту інтересів держави шляхом здійснення державного нагляду (контролю) у сфері техногенної та пожежної безпеки, цивільного захисту щодо виявлення та запобігання порушенням вимог законодавства органами та суб'єктами господарювання. Отже, твердження про відсутність належного державного органу для звернення до суду з викладеними позовними вимогами не є обґрунтованими. Докази на підтвердження того, що вказаний центральний орган виконавчої влади чи його відповідальний структурний підрозділ протиправно не здійснює контролю у відповідній сфері чи здійснює його неналежним чином, відсутні.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Судами попередніх інстанцій обґрунтовано проаналізовано повноваження органів Державної служби з надзвичайних ситуацій та встановлено, що на підставі статей 67 та 68 КЦЗ України саме органи ДСНС уповноважені звертатися до адміністративного суду щодо застосування заходів реагування у вигляді повного або часткового зупинення роботи підприємств до повного усунення порушень вимог законодавства у сфері техногенної та пожежної безпеки роботи підприємств.

Надання органам ДСНС права звернення до адміністративного суду лише з вимогами про застосування заходів реагування у вигляді повного або часткового зупинення роботи суб'єктів господарювання свідчить про виключність судового способу захисту цих суспільних інтересів у випадку створення загрози життю та/або здоров'ю людей, тоді як в інших випадках передбачено застосування заходів адміністративного примусу.

Законодавством встановлено порядок забезпечення виконання вимог органів ДСНС про усунення порушень в сфері техногенної та пожежної безпеки саме шляхом звернення органів ДСНС до суду з предметом позову, визначеним статтями 67, 68 КЦЗ України, а не шляхом покладення на Управління освіти, культури, молоді та спорту Криворізької районної державної адміністрації обов'язку вжити в межах компетенції заходи, направлені на усунення порушень протипожежної безпеки.

Отже, доводи касаційної скарги щодо необґрунтованого ототожнення судами обсягу повноважень органів ДСНС, визначених у статтях 67, 68 КЦЗ України, з повноваженнями прокурора, передбаченими статтею 23 Закону України "Про прокуратуру" та статтею 53 КАС України, є безпідставними.

Представництво інтересів держави прокурором в суді не повинно мати на меті підміну суб'єкта виконання владних управлінських функцій, а - спонукати до виконання у разі неналежного виконання таких функцій суб'єктом владних повноважень, якого представлятиме прокурор в суді.

Захищати інтереси держави повинні, насамперед, відповідні суб'єкти владних повноважень у належний спосіб, а не прокурор. Щоб інтереси держави не

залишилися незахищеними, прокурор виконує субсидіарну роль, замінює в судовому провадженні відповідного суб'єкта владних повноважень, який, всупереч вимогам закону, не здійснює захисту або робить це неналежно, або такий орган взагалі відсутній.

З урахуванням завдань та функцій прокуратури у правовій державі та необхідності дотримання справедливого балансу у питанні рівноправності сторін судового провадження, підстави та порядок звернення прокурора до адміністративного суду в порядку його представництва інтересів держави в судах не може тлумачитися розширено та окремо від реалізації права на звернення до суду самого суб'єкта владних повноважень.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 20 січня 2021 року у справі № 0440/6990/18 можна ознайомитись за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94264230>.

2. Про протиправну бездіяльність та правову процедуру

Для визнання бездіяльності протиправною необхідно з'ясувати конкретні причини, умови та обставини, через які дії, що підлягали обов'язковому виконанню відповідно до закону, фактично не були виконані чи були виконані з порушенням строків. Встановлена правова процедура є важливою гарантією недопущення зловживання з боку органів публічної влади під час прийняття ними рішень та вчинення дій.

Повернення помилково зарахованих до бюджету платежів та інших доходів бюджетів за кодом бюджетної класифікації доходів 21081300 (Адміністративні штрафи у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху) здійснюється за поданням Департаменту патрульної поліції

22 січня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на ухвалу Окружного адміністративного суду міста Києва від 21 січня 2020 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 22 липня 2020 року у справі №640/16224/19 (провадження №К/9901/22967/20) за позовом ОСОБА_1 до Національної поліції України, третя особа - Головне управління Національної поліції в Сумській області, про визнання протиправною бездіяльності та зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Ухвалою Окружного адміністративного суду міста Києва від 21 січня 2020 року, залишеною без змін постановою Шостого апеляційного адміністративного суду від 22 липня 2020 року, провадження у справі закрито.

Суд першої інстанції дійшов висновку, з яким погодився суд апеляційної інстанції про те, що листами від 30 липня 2019 року та від 02 вересня 2019 року ОСОБА_2 повідомлено про скерування його заяви про повернення помилково

сплачених коштів до ГУ НП в Сумській області для розгляду, а 18 вересня 2019 року третьою особою сформовано та направлено на адресу позивача подання №16041/41/5/05-2019 на повернення помилково або надмірно зарахованих до бюджету зборів, платежів та інших доходів бюджету. Викладене свідчить про виправлення суб'єктом владних повноважень оскаржуваних особою порушень. А тому, оскільки повним відновленням прав позивача є саме отримання ним подання на повернення коштів, завдання адміністративного судочинства в частині повноти захисту прав особи виконані у повному обсязі.

Звертаючись із касаційною скаргою, позивач зазначив, що на заяві відповідь позивач отримав лише в процесі розгляду справи цієї справи, а саме 30 вересня 2019 року і не від відповідача, а від Департаменту патрульної поліції листом від 18 вересня 2019 року №16041/41/5/05-19, до якого додано відповідне подання про повернення коштів. Ніякі інші відповіді позивачу не надсилались і на його адресу не надходили.

За таких обставин, у суду першої інстанції не було законних підстав, для закриття провадження у справі на підставі пункту 8 частини першої статті 238 Кодексу адміністративного судочинства України (далі КАС України), оскільки відповідні порушення виправлені не відповідачем, а іншим суб'єктом владних повноважень.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Згідно з Переліком кодів бюджетної класифікації в розрізі органів, що контролюють справляння надходжень бюджету, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 16 лютого 2011 року № 106, органом, що контролює справляння надходжень бюджету за кодом бюджетної класифікації 21081300 є Національна поліція.

Змінами до Переліку підрозділів МВС та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України, які здійснюють контроль за справлянням надходжень до бюджету в розрізі кодів бюджетної класифікації доходів, затвердженими наказом МВС України від 24 вересня 2018 року № 782, у системі Національної поліції України органом, що здійснює контроль за справлянням надходжень до бюджету за кодом бюджетної класифікації доходів 21081300 є Департамент патрульної поліції.

Таким чином, повернення помилково зарахованих до бюджету платежів та інших доходів бюджетів за кодом бюджетної класифікації доходів 21081300 (Адміністративні штрафи у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху) здійснюється за поданням Департаменту патрульної поліції.

Верховний Суд зауважує, що як протиправну бездіяльність суб'єкта владних повноважень треба розуміти зовнішню форму поведінки (діяння) цього органу/його посадової особи, яка полягає (проявляється) у неприйнятті рішення чи у нездійсненні юридично значимих й обов'язкових дій на користь заінтересованих

осіб, які на підставі закону та/або іншого нормативно-правового регулювання віднесені до компетенції суб'єкта владних повноважень, були об'єктивно необхідними і реально можливими для реалізації, але фактично не були здійснені.

Для визнання бездіяльності протиправною недостатньо одного лише факту неналежного та/або несвоєчасного виконання обов'язкових дій. Важливими є також конкретні причини, умови та обставини, через які дії, що підлягали обов'язковому виконанню відповідно до закону, фактично не були виконані чи були виконані з порушенням строків. Крім того, потрібно з'ясувати юридичний зміст, значимість, тривалість та межі протиправної бездіяльності, фактичні підстави її припинення, а також шкідливість/протиправність бездіяльності для прав та інтересів заінтересованої особи.

Оскільки оскаржуване порушення було виправлено суб'єктом владних повноважень, немає підстав вважати, що повне відновлення законних прав та інтересів позивача неможливе без визнання протиправної бездіяльності відповідача.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 22 січня 2021 року у справі №640/16224/19 можна ознайомитись за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94328226>.

3. Про строки опрацювання НАЗК отриманих у рамках здійснення повної перевірки декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, матеріалів і прийняття рішення

Правова процедура проведення повної перевірки декларацій особи встановлює термін здійснення повноважень Національного агентства з питань запобігання корупції щодо проведення ним такої перевірки, опрацювання отриманих в рамках здійснення перевірки декларації матеріалів і прийняття рішення

21 січня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Національного агентства з питань запобігання корупції на постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 28 березня 2019 року у справі №813/2800/18 (провадження №К/9901/13276/19) за позовом ОСОБА_1 до Національного агентства з питань запобігання корупції про визнання протиправним та скасування рішення від 11 травня 2018 року № 921 «Про результати повної перевірки декларації особи уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування за 2016 рік поданої ОСОБА_1, міським головою м. Дрогобич Львівської області».

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позовні вимоги обґрунтовані тим, що оскаржуване рішення прийнято з порушенням строків для проведення повної перевірки декларації, висновки про незазначення відомостей про нерухоме майно та зазначення недостовірних

відомостей зроблені без врахування наданих пояснень та підтверджуючих документів.

Рішенням Львівського окружного адміністративного суду від 30 листопада 2018 року в задоволенні адміністративного позову відмовлено.

Відмовляючи в задоволенні позову суд першої інстанції виходив з того, що факти, викладені в оскаржуваному рішенні не спростовані в ході судового розгляду.

Скасовуючи рішення суду першої інстанції та задовольняючи позов, суд апеляційної інстанції, серед іншого, виходив з того, що оскільки відповідач не довів правомірність та обґрунтованість оскаржуваного рішення з урахуванням вимог, встановлених частиною другою статті 19 Конституції України та частини третьої 3 статті 2 КАС України, перевірка та рішення про її результати приймалися поза межами визначеного Порядком проведення контролю та повної перевірки декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, затвердженим рішенням НАЗК від 10 лютого 2017 року №56, строку, а тому наявні підстави для задоволення позову.

Також суд апеляційної інстанції зазначив, що у цій справі з урахуванням строку проведення повної перевірки 90 днів, проведення перевірки декларації позивача за 2016 рік повинно було закінчитись 21 жовтня 2017 року. Проте, оскаржуване рішення НАЗК прийнято 11 травня 2018 року. Рішень щодо зупинення строків проведення перевірки відповідач не приймав. Тривале неприйняття за наслідками проведеної повної перевірки декларації рішення свідчить про порушення відповідачем строку прийняття рішення за наслідками повної перевірки більше, ніж на шість місяців, що ставить суб'єкта декларування у стан правової невизначеності, тобто, порушує основні принципи верховенства права.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення суду апеляційної інстанції – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Колегія суддів погоджується з висновком суду апеляційної інстанції про те, що тривале неприйняття за наслідками проведеної повної перевірки декларації рішення свідчить про порушення відповідачем строку прийняття рішення за наслідками повної перевірки більше ніж 6 місяців, що ставить суб'єкта декларування у стан правової невизначеності, тобто порушує основні принципи верховенства права, з огляду на таке.

Відповідно до пункту 14 розділу III Порядку проведення контролю та повної перевірки декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, затвердженим рішенням НАЗК від 10 лютого 2017 року № 56 (далі – Порядок №56) передбачено, що повна перевірка декларації за цим Порядком здійснюється упродовж 60 календарних днів з дня прийняття рішення про проведення перевірки. У разі необхідності строки проведення повної перевірки декларації можуть бути продовжені, але не більше ніж на сукупний строк у 30 календарних днів.

Із аналізу пункту 6 розділу III Порядку №56 слідує, що повна перевірка декларацій розпочинається рішенням про її проведення і закінчується рішенням про результати перевірки. Будь-яких підстав для винесення рішення про результати повної перевірки декларацій поза межами визначеного Порядком № 56 строку проведення повної перевірки законодавством не передбачено.

Колегія суддів зауважує, що судами попередніх інстанцій не встановлено, а відповідачем не доводилося, що в межах цієї справи мало місце передбачене пунктом 15 розділу III Порядку №56 зупинення перебігу строку призначеної відповідачем повної перевірки декларацій позивача.

Отже, колегія суддів вважає помилковими доводи НАЗК щодо відсутності граничних термінів для опрацювання отриманих в рамках здійснення повної перевірки декларації матеріалів і прийняття рішення та наголошує, що такі доводи з урахуванням принципу верховенства права, не можуть бути прийняті до уваги.

Порядком № 56 правова процедура проведення повної перевірки декларацій особи встановлює термін вчинення повноважень НАЗК щодо проведення ним такої перевірки і, у разі її неналежного дотримання, дає підстави для оскарження таких дій особою, чий інтереси вона зачіпає, до суду.

Натомість, неприйняття у передбачений законом строк рішення за наслідками проведеної перевірки ставить суб'єктів декларування у стан правової невизначеності, чим порушує принцип верховенства права, закріплений у статті 8 Конституції України.

Доводи НАЗК щодо відсутності граничних термінів для опрацювання отриманих в рамках здійснення повної перевірки декларації матеріалів і прийняття рішення є помилковими.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 21 січня 2021 року у справі №813/2800/18 можна ознайомитись за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94327985>.

4. Про оприлюднення електронної петиції

Електронна петиція, яка стосується позбавлення невизначеного кола громадян України правового зв'язку між таким громадянином та Україною, суперечить вимогам чинного законодавства і не підлягає оприлюдненню

18 січня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув позовну заяву ОСОБА_1 у справі №9901/302/20 (провадження №П/9901/302/20) до Президента України про визнання незаконною відмови вчинити певні дії, визнання незаконною бездіяльності.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

В обґрунтування позовних вимог позивач зазначив, що 27 серпня 2020 року ним було відправлено на Офіційний Інтернет-сайт Президента України електронну пропозицію (петицію), в якій просив Президента України припинити громадянство України всім особам, які проживають на тимчасово окупованих РФ територіях

Луганської та Донецької областей, а також Автономної Республіки Крим, без виключення. 31 серпня 2020 року ним було отримано від Адміністрації електронних петицій Офіційного інтернет-представництва Президента України електронне повідомлення про те, що його пропозиція (петиція) не буде оприлюднена з підстав невідповідності її вимогам. Разом з тим, що у вказаному повідомленні не було вказано, яким саме вимогам вона не відповідає, в чому позивач вбачає порушення свого права на отримання інформації про ті помилки, які не дозволили оприлюднити його електронну пропозицію (петицію) та, в свою чергу, вважає, що його електронна пропозиція (петиція) відповідала вимогам ч.ч.2 і 3 статті 23-1 Закону України «Про звернення громадян», а тому підлягає оприлюдненню на Офіційному веб-сайті Президента України.

Представник відповідача звернув увагу на те, що Закон України «Про звернення громадян» визначає певні обмеження щодо змісту електронної петиції та встановлює вимоги щодо порядку її розгляду, зокрема: електронна петиція не може містити заклики до посягання на прав і свободи людини. Електронна петиція ОСОБА_1 фактично стосується позбавлення невизначеного кола громадян України правового зв'язку між таким громадянином та Україною, що суперечить вимогам чинного законодавства. Вказані обставини на підставі положень статті 12 Закону України «Про звернення громадян» унеможливають розгляд електронної петиції ОСОБА_1 в порядку, визначеному цим Законом, а тому посилання позивача на порушення відповідачем положень вказаного Закону є необґрунтованими.

Верховний Суд у задоволенні адміністративного позову відмовив.

ОЦІНКА СУДУ

Електронна петиція оприлюднюється на офіційному веб-сайті, зокрема, Президента України протягом двох робочих днів з дня надсилання її автором (ініціатором) лише в разі відповідності її встановленим Законом України «Про звернення громадян» вимогам.

У разі ж невідповідності електронної петиції встановленим вимогам оприлюднення такої петиції не здійснюється, про що повідомляється автору (ініціатору) не пізніше строку, встановленого для оприлюднення.

Так, зокрема, статтею 23-1 Закону № 393/96-ВР передбачено, що електронна петиція не може містити заклики до повалення конституційного ладу, порушення територіальної цілісності України, пропаганду війни, насильства, жорстокості, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, заклики до вчинення терористичних актів, посягання на права і свободи людини.

Як було зазначено вище, в своїй електронній петиції ОСОБА_1 пропонував Президентіві України «припинити громадянство України всім особам, які проживають на тимчасово окупованих РФ територіях Луганської та Донецької областей, а також Автономної Республіки Крим, без виключення».

Згідно з статтею 25 Конституції України громадянин України не може бути позбавлений громадянства і права змінити громадянство.

Підстави для втрати громадянства України визначені статтею 19 Закону України «Про громадянство України».

При цьому, колегія суддів зазначає, що законодавство про громадянство України не передбачає можливості позбавлення невизначеного кола громадян України громадянства за ознакою місця проживання таких осіб.

Відповідно до частини четвертої статті 5 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» примусове автоматичне набуття громадянами України, які проживають на тимчасово окупованій території, громадянства Російської Федерації не визнається Україною та не є підставою для втрати громадянства України.

Колегія суддів погоджується з доводами відповідача, що електронна петиція ОСОБА_1 фактично стосується позбавлення невизначеного кола громадян України правового зв'язку між таким громадянином та Україною, що суперечить вимогам чинного законодавства.

Таким чином відповідачем було правомірно не оприлюднено електронну петицію позивача з підстав її невідповідності вимогам Закону, а тому позовні вимоги ОСОБА_1 про визнання неправомірною відмову в оприлюдненні його електронної пропозиції (петиції) задоволенню не підлягають.

Детальніше із текстом рішення Верховного Суду від 18 січня 2021 року у справі №9901/302/20 можна ознайомитись за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94524862>.

5. Про дисциплінарну відповідальність військовослужбовця

Вирішення питання про правомірність притягнення військовослужбовця до дисциплінарної відповідальності передбачає необхідність з'ясувати склад дисциплінарного проступку в його діях, незалежно від того, яку кримінально-правову кваліфікацію ті самі дії отримали в межах кримінального провадження

14 січня 2021 року Верховний Суд у складі Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу командувача Сухопутних військ Збройних Сил України на постанову Рівненського окружного адміністративного суду від 07 грудня 2017 року та постанову Житомирського апеляційного адміністративного суду від 11 вересня 2018 року у справі №817/1318/17 (провадження №К/9901/63579/18) за позовом ОСОБА_1 до командувача Сухопутних військ Збройних Сил України генерал-лейтенанта Попка С.М. про визнання протиправним і скасування наказу про притягнення до дисциплінарної відповідальності.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Постановою Рівненського окружного адміністративного суду від 07 грудня 2017 року, залишеною без змін постановою Житомирського апеляційного адміністративного суду від 11 вересня 2018 року, адміністративний позов задоволено.

Задовольняючи адміністративний позов, суди попередніх інстанцій виходили з того, що сам лише факт повідомлення позивачеві про підозру або затримання

його правоохоронними органами, не є підставою для притягнення військовослужбовця до дисциплінарної відповідальності.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу частково, змінивши мотивувальну частину рішень судів попередніх інстанцій, а в іншій частині залишивши оскаржені рішення без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Службова дисципліна полягає у виконанні (дотриманні) законодавчих і підзаконних актів із питань службової діяльності та бездоганному і неухильному додержанні порядку і правил, що такими нормативними актами передбачені.

Водночас, підставою для притягнення до дисциплінарної відповідальності є дисциплінарний проступок, сутність якого полягає у невиконанні чи неналежному виконанні військовослужбовцем службової дисципліни.

Такими обставинами є лише фактичні дані, що свідчать про реальну наявність у діяннях особи ознак дисциплінарного проступку, зокрема, протиправної поведінки, шкідливих наслідків і причинного зв'язку між ним і дією порушника дисципліни.

Дисциплінарна відповідальність є окремим/самостійним видом юридичної відповідальності і вирішення питання про правомірність притягнення особи до дисциплінарної відповідальності передбачає необхідність з'ясувати склад дисциплінарного проступку в її діях, незалежно від того, яку кримінально-правову кваліфікацію ті самі дії особи-військовослужбовця отримали в межах кримінального провадження та які наслідки у підсумку настали чи можуть настати для такої особи.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 14 січня 2021 року у справі №817/1318/17 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94129818>.

6. Про звільнення працівника міліції

Звільнення працівника міліції зі служби до закінчення передбаченого законодавством строку попередження про звільнення у дату, зазначену таким працівником у рапорті про звільнення і погоджену уповноваженим органом, є правомірною

14 січня 2021 року Верховний Суд у складі Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на рішення Хмельницького окружного адміністративного суду від 20 квітня 2018 року та постанову Вінницького апеляційного адміністративного суду від 12 липня 2018 року у справі №822/1093/18 (провадження №К/9901/57595/18) за позовом ОСОБА_1 до Головного управління Національної поліції України в Хмельницькій області про визнання протиправним та скасування наказу, поновлення на службі та зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням Хмельницького окружного адміністративного суду від 20 квітня 2018 року, яке залишено без змін постановою Вінницького апеляційного адміністративного суду від 12 липня 2018 року, у задоволенні адміністративного позову відмовлено.

Суд першої інстанції, з позицією якого погодився суд апеляційної інстанції, відмовляючи у задоволенні позовних вимог, виходив з того, що позовні вимоги ОСОБА_1 є безпідставними та такими, що не підлягають задоволенню, оскільки останній у своєму рапорті від 24 лютого 2018 року особисто зазначив, що просить звільнити його за власним бажанням саме з 26 лютого 2018 року, що й було вирішено відповідачем, а щодо посилення позивача про написання цього рапорту під тиском судом не було встановлено об'єктивних доказів щодо цього, адже: 1) рапорт позивачем написано власноручно; 2) позивач з серпня 2017 до 24 лютого 2018 року (дата написання рапорту) не оскаржував жодних дій чи рішень щодо нього керівництва поліції, які вважав протиправними, про що свідчить відсутність його відповідних скарг (рапортів) чи звернень до суду, а звернення його матері і брата стосувалися питання стажування в Донецькій області, яке не є предметом цього судового розгляду і не стало підставою звільнення.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

В межах передбаченого пунктом 68 Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ, затвердженого постановою Кабінету Міністрів УРСР від 29 липня 1991 року №114 (далі – Положення №114) строку з дня подання рапорту про звільнення сторони трудового договору мають право домовитися про звільнення в більш короткий строк. Такою домовленістю, зокрема слід уважати зазначення у рапорті конкретної дати, з якої (до настання якої) працівник міліції має бажання звільнитися зі служби до закінчення передбаченого пунктом 68 Положення №114 строку та згоду уповноваженого органу звільнити цього працівника у визначений ним термін. Видача уповноваженим органом наказу про звільнення працівника міліції зі служби до закінчення передбаченого пунктом 68 Положення строку, якщо таке прохання міститься у рапорті про звільнення, є правомірною.

Отже, до закінчення визначеного у статті 68 Положення №114 строку служба в поліції за власним бажанням припиняється за умови, що між поліцейським та органом, уповноваженим приймати рішення про прийняття/звільнення зі служби в поліції, було досягнуто згоди щодо конкретної дати, з якої служба в поліції припиняється.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 14 січня 2021 року у справі №822/1093/18 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94129810>.

7. Про виконавче провадження

Перевірка виконання рішення суду здійснюється після відкриття виконавчого провадження, а тому на стадії відкриття виконавчого провадження державний виконавець не може з'ясувати питання про те, чи виконано рішення суду.

Розмір виконавчого збору зазначається у постанові про відкриття виконавчого провадження.

Стягнення виконавчого збору за виконавчим документом пов'язується з початком примусового виконання

14 січня 2021 року Верховний Суд у складі Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Пенсійного фонду України в Чернігівській області на рішення Деснянського районного суду міста Чернігова від 24 липня 2019 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 13 листопада 2019 року у справі №750/2414/17 (провадження №К/9901/35315/19) за позовом Головного управління Пенсійного фонду України в Чернігівській області до Головного територіального управління юстиції у Чернігівській області, Управління Державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Чернігівській області, третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору ОСОБА_1, про визнання незаконною і скасування постанови державного виконавця відділу примусового виконання рішень Управління Державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції про відкриття виконавчого провадження в частині стягнення з боржника виконавчого збору.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Справа переглядалась судами неодноразово.

Відмовляючи у задоволенні позовної заяви, суди попередніх інстанцій виходили, серед іншого, з того, що ані до суду першої інстанції за весь час перебування цієї справи в суді (майже півтора роки), ані на виконання ухвали апеляційного суду про витребування доказів позивач не надав докази виконання судового рішення у справі №750/6822/16-а. Разом з тим, з наданого позивачем розпорядження від 13 жовтня 2016 року №190429, яке позивачем надано на підтвердження виконання судового рішення у вказаній справі, такі обставини, зокрема, щодо перерахунку пенсії ОСОБА_1 у відповідному розмірі з 01 липня 2016 року, не підтверджуються.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Аналізуючи наведені положення Закону України «Про виконавче провадження» Верховний Суд дійшов висновку, що на стадії відкриття виконавчого провадження державний виконавець не може з'ясувати питання про те, чи виконано рішення суду. На цьому етапі він повинен пересвідчитися, зокрема, чи відповідає виконавчий документ і заява про його виконання вимогам Закону

України «Про виконавче провадження», чи надано усі документи, відтак, якщо немає підстав для повернення виконавчого документа або відмови у відкритті виконавчого документа, відкриває виконавче провадження. А перевірка виконання рішення суду здійснюється вже після відкриття виконавчого провадження.

Крім того, проаналізувавши положення статей 26, 27 Закону України «Про виконавче провадження» в аспекті спірних правовідносин, Верховний Суд зазначив про те, що стягнення виконавчого збору (крім визначених законом випадків, коли виконавчий збір не стягується) пов'язується з початком примусового виконання. Останнє розпочинається з прийняттям постанови про відкриття виконавчого провадження, у якій, з-поміж іншого, державний виконавець зобов'язаний зазначити суму виконавчого збору, яка підлягає стягненню.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 14 січня 2021 року у справі №750/2414/17 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94171833>.

V. Процесуальні питання

1. Про належне повідомлення щодо процесуальних документів про призначені судові засідання

Завчасне надсилання учаснику справи копій усіх процесуальних документів і повідомлень про призначені судові засідання як вперше, так і тих, що переносилися та відкладалися, свідчить про дотримання судом норм процесуального права. Дата винесення рішення судом не є безумовним фактом наявності судового засідання при розгляді справи, оскільки відповідне рішення може ухвалюватися в межах письмового провадження

14 січня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «СПЕЦІНДУСТРІЯ НВП ЛТД» на постанову Харківського апеляційного адміністративного суду від 18 червня 2018 року у справі № 820/6564/17 (провадження № К/9901/56803/18) за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «СПЕЦІНДУСТРІЯ НВП ЛТД» до Головного управління ДФС у Харківській області про скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Харківський окружний адміністративний суд рішенням від 28 лютого 2018 року задовольнив адміністративний позов: визнав протиправним і скасував оскаржуване рішення.

Харківський апеляційний адміністративний суд скасував рішення першої інстанції в частині задоволення позовних вимог і прийняв в цій частині нове рішення, яким у задоволенні позову товариства відмовив.

Звертаючись до суду із касаційною скаргою, позивач, серед іншого, вказував на порушення процесуального законодавства, оскільки суд апеляційної інстанції всупереч його пропозиції відкласти судові засідання у зв'язку з хворобою законного представника та прохання не розглядати справу у його відсутність, розглянув справу. Була призначена інша дата слухання, про яку позивача не було повідомлено.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржуване судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Згідно з п. 2 ч. 1 ст. 311 КАС України суд апеляційної інстанції може розглянути справу без повідомлення учасників справи (в порядку письмового провадження) за наявними у справі матеріалами, якщо справу може бути вирішено на підставі наявних у ній доказів, у разі: неприбуття жодного з учасників справи у судові засідання, хоча вони були належним чином повідомлені про дату, час і місце судового засідання. Указане положення кореспондується з ч. 2 ст. 313 КАС України, відповідно до якої неявка сторін або інших учасників справи, належним чином повідомлених про дату, час і місце розгляду справи, не перешкоджає розгляду справи. Тому, розглядаючи справу в порядку письмового провадження, суд не допустив порушень норм процесуального права.

Такому висновку передують досліджені судом касаційної інстанції дії суду апеляційної інстанції, які були спрямовані на своєчасний і повний розгляд справи на стадії апеляційного провадження. Суд апеляційної інстанції завчасно надсилав позивачу копії всіх процесуальних документів і повідомлень про призначені судові засідання як вперше, так і ті, які переносилися та відкладалися, зокрема, за клопотаннями позивача та його представника.

Щодо доводів позивача в касаційній скарзі, про те, що його не було повідомлено про перенесення та розгляд справи 18 червня 2018 року (за датою постанови суду апеляційної інстанції), то суд касаційної інстанції звернув увагу на той факт, що згідно з матеріалами апеляційного провадження наступне засідання після 12 червня 2018 року, про яке повідомлявся позивач, судом апеляційної інстанції не призначалось.

Постанова суду апеляційної інстанції лише датована 18 червня 2018 року, оскільки була постановлена в порядку письмового провадження, що відповідає приписам ч. 5 ст. 250 КАС України, згідно з якою датою ухвалення судового рішення в порядку письмового провадження є дата складення повного судового рішення.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 14 січня 2021 року у справі № 820/6564/17 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94129844>.

2. Про особливості встановлення апеляційним судом дати отримання судового рішення під час розгляду питання поновлення строків на апеляційне оскарження

При вирішенні питання поновлення строків на апеляційне оскарження необхідно виходити із дати отримання судового рішення у паперовій формі рекомендованим листом з повідомленням про вручення

28 січня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Державної служби геології та надр України на ухвалу Восьмого апеляційного адміністративного суду від 22.10.2020 у справі №260/1888/20 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Аквамінерал» до Державної служби геології та надр України про визнання протиправним наказу та зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Закарпатський окружний адміністративний суд рішенням від 25.06.2020 позов Товариства з обмеженою відповідальністю «Аквамінерал» задовольнив повністю.

Не погоджуючись із зазначеним судовим рішенням, відповідач 02.09.2020 подав апеляційну скаргу.

Восьмий апеляційний адміністративний суд ухвалою від 22.10.2020 відмовив у відкритті апеляційного провадження. Суд апеляційної встановив, що копію оскарженого судового рішення була надіслана судом на офіційну електронну адресу відповідача та доставлена останньому 06.07.2020. Отже, за висновками апеляційного суду, строк апеляційного оскарження судового рішення закінчився 05.08.2020. Тому з огляду на те, що апеляційну скаргу відповідач подав 02.09.2020, то наявні підстави вважати, що така подана із пропуском строку на апеляційне оскарження. Позаяк скаржник не навів поважних причин пропуску строку на апеляційне оскарження судового рішення, суд застосував до спірних правовідносин наслідки, встановлені пунктом 4 частини першої статті 299 КАС України.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував ухвалу Восьмого апеляційного адміністративного суду від 22.10.2020 та передав справу для продовження розгляду до Восьмого апеляційного адміністративного суду.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до підпункту 15.1 пункту 15 частини першої розділу VII «Перехідні положення» КАС України до дня початку функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи: подання, реєстрація, надсилання процесуальних та інших документів, доказів, формування, зберігання та надсилання матеріалів справи здійснюються в паперовій формі.

Положеннями підпункту 15.15 цього пункту встановлено, що суд вручає судові рішення в паперовій формі.

Згідно з пунктом 16 цього розділу до дня реєстрації суб'єкта владних повноважень в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі та отримання ним офіційної електронної адреси надсилання судом суб'єкту владних

повноважень текстів повісток, копій судових рішень здійснюється за правилами, що діяли до набрання чинності цією редакцією Кодексу.

Правила спрямування копій судових рішень було визначено у статті 167 КАС України (в редакції, чинній до 15 грудня 2017 року), якою унормовано, що надсилання судового рішення здійснювалося безпосередньо рекомендованим листом з повідомленням про вручення.

За таких обставин Верховний Суд доходить висновку, що надіслання копії судового рішення від 25.06.2020 відбулося не у спосіб, встановлений процесуальним законодавством. Крім того, відповідач як суб'єкт владних повноважень вимоги щодо надіслання на його електронну адресу копій прийнятих судових рішень не заявляв.

Водночас згідно з наявною у матеріалах справи інформацією судове рішення у паперовій формі також було скероване на поштову адресу відповідача і отримане ним 03.08.2020. Отже, розглядаючи питання поновлення строків на апеляційне оскарження необхідно виходити із дати отримання судового рішення, надісланого у порядку та у спосіб, встановлений законодавством.

За наведеного правового регулювання та встановлених у справі обставин Верховний Суд приходить до висновку про передчасність застосування апеляційним судом до спірних правовідносин наслідків, встановлених пунктом 4 частини першої статті 299 КАС України.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 28 січня 2021 року у справі № 260/1888/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94511744>.

3. Про наявність у заступника прокурора області повноваження підписувати апеляційну скаргу під час здійснення прокурором окремих форм представництва інтересів держави в суді

У разі здійснення прокурором представництва інтересів громадянина або держави в суді заступник керівника обласної прокуратури наділений повноваженнями щодо підписання, зокрема, апеляційної скарги на підставі частини третьої статті 24 Закону України «Про прокуратуру»

21 січня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу виконувача обов'язків заступника прокурора Черкаської області на ухвалу Шостого апеляційного адміністративного суду від 07.09.2020 у справі № 580/1503/20 за позовом ОСОБА_1 до Руськополянської сільської ради про визнання незаконним та скасування рішення в частині.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Черкаський окружний адміністративний суд рішенням від 24.07.2020 позов ОСОБА_1 задовольнив повністю.

Шостий апеляційний адміністративний суд ухвалою від 07.09.2020 повернув заступнику прокурора Черкаської області його апеляційну скаргу на підставі пункту 1 частини четвертої статті 298 Кодексу адміністративного судочинства України з огляду на те, що апеляційна скарга від імені прокуратури Черкаської області підписана особою, яка не мала на це відповідних повноважень.

Повертаючи апеляційну скаргу заступника прокурора Черкаської області особі, яка її подала, суд апеляційної інстанції зазначив, що заступник прокурора Черкаської області був уповноважений підписувати позовну заяву прокуратури Черкаської області лише у разі відсутності на дату її підписання і подання прокурора Черкаської області та його першого заступника. Тому встановивши, що скажник не надав суду доказів відсутності 25.08.2020 прокурора Черкаської області та його першого заступника, Шостий апеляційний адміністративний суд дійшов висновку про наявність підстав для повернення заступникові прокурора Черкаської області його апеляційної скарги.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу виконувача обов'язків заступника прокурора Черкаської області: скасував ухвалу Шостого апеляційного адміністративного суду від 07.09.2020 та передав справу № 580/1503/20 за позовом ОСОБА_1 до Руськополянської сільської ради про визнання незаконним та скасування рішення в частині до суду апеляційної інстанції для вирішення питання про відкриття апеляційного провадження.

ОЦІНКА СУДУ

Як установив суд апеляційної інстанції, апеляційна скарга заступника прокурора Черкаської області Пидорича С.М. 26.08.2020 подана до Шостого апеляційного адміністративного суду через суд першої інстанції та особисто підписана останнім.

Колегія суддів зазначає, що відповідно до пункту 2 частини першої статті 2 Закону № 1697-VII у відповідній редакції на прокуратуру покладається, зокрема, функція представництва інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених цим Законом та главою 12 розділу III Цивільного процесуального кодексу України.

Повноваження прокурора з виконання покладених на нього функцій закріплені у розділі IV Закону № 1697-VII у відповідній редакції, до якого включена стаття 24, на яку скажник покликається на обґрунтування наявності у заступника прокурора Черкаської області Пидорича С.М. повноважень на підписання апеляційної скарги.

Згідно з частинами першою, четвертою статті 23 Закону № 1697-VII у відповідній редакції представництво прокурором інтересів громадянина або держави в суді полягає у здійсненні процесуальних та інших дій, спрямованих на захист інтересів громадянина або держави, у випадках та порядку, встановлених законом. Наявність підстав для представництва має бути обґрунтована прокурором у суді. Прокурор здійснює представництво інтересів громадянина або держави в суді виключно після підтвердження судом підстав для представництва.

Абзац перший частини третьої статті 24 Закону № 1697-VII у відповідній редакції, що регулює особливості здійснення окремих форм представництва інтересів громадянина або держави в суді, визначає, що право подання апеляційної чи касаційної скарги на судові рішення в цивільній, адміністративній, господарській справі надається прокурору, який брав участь у судовому розгляді, а також незалежно від участі в розгляді справи прокурору вищого рівня: Генеральному прокурору, його першому заступнику та заступникам, керівникам обласних та окружних прокуратур, першим заступникам та заступникам керівників обласних прокуратур, керівнику, заступникам керівника, керівникам підрозділів Спеціалізованої антикорупційної прокуратури.

За приписами частин третьої-п'ятої статті 53 КАС України у визначених законом випадках прокурор звертається до суду з позовною заявою, бере участь у розгляді справ за його позовами, вступає за своєю ініціативою у справу, провадження у якій відкрито за позовом іншої особи, до початку розгляду справи по суті, подає апеляційну, касаційну скаргу, заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами.

Отже, закріплені частиною третьою статті 24 Закону № 1697-VII повноваження щодо підписання заступником керівника обласної прокуратури, зокрема, апеляційної скарги повинні реалізовуватись у чітко визначених законом випадках, а саме у разі здійснення прокурором представництва інтересів громадянина або держави в суді.

Апеляційна скарга в межах цієї справи була подана на виконання прокурором функції щодо представництва інтересів держави в суді у порядку, передбаченому статтею 53 КАС України. Зважаючи на наведене колегія суддів зазначає, що до спірних відносин належить застосовувати норму частини третьої статті 24 Закону № 1697-VII у відповідній редакції.

Натомість суд апеляційної інстанції, керуючись під час розгляду питання про прийнятність апеляційної скарги заступника прокурора Черкаської області положеннями пункту 1 частини першої статті 11 Закону № 1697-VII у відповідній редакції, дійшов помилкового висновку про наявність підстав для повернення прокурору його апеляційної скарги, оскільки зазначена норма визначає коло посадових осіб, уповноважених здійснювати представництво обласної прокуратури у відносинах з органами державної влади та не регламентує питання здійснення прокурором окремих форм представництва інтересів громадянина або держави в суді. З огляду на зазначене суд апеляційної інстанції хибно застосував до спірних відносин приписи пункту 1 частини першої статті 11 Закону № 1697-VII у відповідній редакції, внаслідок чого зробив необґрунтований висновок про те, що прокурор належно не підтвердив повноваження для здійснення представництва інтересів держави в суді.

Отже, колегія суддів вважає, що апеляційну скаргу на рішення Черкаського окружного адміністративного суду від 24.07.2020, яку подав заступник прокурора Черкаської області, підписала особа, що мала на це відповідні повноваження на

підставі приписів частини третьої статті 24 Закону № 1697-VII у відповідній редакції.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 21 січня 2021 року у справі № 580/1503/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94296429>.

4. Про визначення дня вручення судового рішення в разі направлення його засобами поштового зв'язку на адресу учасника справи

За наявності повідомлення про вручення поштового відправлення реєстрація документа суду у журналі поштової кореспонденції установи не може вважатися належним доказом дати отримання копії судового рішення, і, як наслідок, вважатися днем, із якого обчислюється процесуальний строк, встановлений судом, для усунення недоліків апеляційної скарги

28 січня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу державного підприємства «Підприємство державної кримінально-виконавчої служби України (№79)» на ухвалу Третього апеляційного адміністративного суду від 07 лютого 2020 року у справі № 160/8840/18 (№ К/9901/8150/20) за позовом Державного підприємства «Підприємство державної кримінально-виконавчої служби України (№79)» до Головного управління Держпраці у Дніпропетровській області про визнання протиправними та скасування постанов.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Ухвалою Третього апеляційного адміністративного суду від 10 січня 2020 року залишено без руху апеляційну скаргу позивача на рішення Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 26 червня 2019 року, яким відмовлено у задоволенні позову. Суд зазначив, що апеляційна скарга не відповідає вимогам статей 295, 296 Кодексу адміністративного судочинства України, а саме: не додано документ про сплату судового збору за подання апеляційної скарги, а також докази на підтвердження поважності причин пропуску строку апеляційного оскарження. Скаржнику надано десятиденний строк з дня вручення копії цієї ухвали для усунення виявлених недоліків.

Ухвалою Третього апеляційного адміністративного суду від 07 лютого 2020 апеляційну скаргу повернуто скаржнику на підставі статей 169, 298 КАС України у зв'язку із неусуненням недоліків апеляційної скарги, а саме: не надано доказів сплати судового збору. Водночас, при ухваленні рішення суд апеляційної інстанції врахував заяву про поновлення строку звернення з апеляційною скаргою та вказані підстави.

Не погоджуючись із зазначеною ухвалою суду апеляційної інстанції, позивач подав касаційну скаргу, де зазначив, що у строк встановлений судом усунуто недоліки апеляційної скарги шляхом надання суду доказів сплати судового збору.

Скаржник стверджував, що ухвалу отримано ним 28.01.2020, що підтверджується відміткою відповідального працівника у журналі реєстрації вхідної кореспонденції, а тому строк на виконання ухвали суду від 10.01.2020 спливає 07.02.2020, власне коли і було здано до поштового відділення заяву про усунення недоліків апеляційної скарги. Щодо дати отримання копії ухвали суду від 10.01.2020, яка зазначена у повідомленні про вручення поштового відправлення (24.01.2020), скаржник пояснив, що дійсно у цей день відповідальним працівником було отримано поштову кореспонденцію, однак зважаючи на те, що отримання поштової кореспонденції не є його основними посадовими обов'язками, а також те, що день отримання припав на п'ятницю, фактично судові рішення було передано до канцелярії установи у понеділок - 28.01.2020, відповідно у цей день і зареєстроване.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувану ухвалу апеляційного адміністративного суду – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Колегія суддів Верховного Суду критично оцінила доводи скаржника про те, що днем отримання ухвали суду апеляційної інстанції про залишення апеляційної скарги без руху є 28.01.2020, тобто день фактичної реєстрації поштової кореспонденції у журналі підприємства, позаяк номер та дата реєстрації вхідної кореспонденції, проставленої самим органом в односторонньому порядку, самі по собі не свідчать про дату отримання рішення суду, а лише фіксують факт реєстрації кореспонденції суду при надходженні до органу (установи).

Крім того, відповідно до пункту 3 частини шостої статті 251 КАС України саме день проставлення на поштовому повідомленні відмітки про вручення судового рішення вважається днем його вручення.

Відтак, за наявності повідомлення про вручення поштового відправлення, реєстрація документу суду у журналі поштової кореспонденції установи не може вважатися належним доказом дати отримання копії судового рішення, і як наслідок вважатися днем з якого обчислюється процесуальний строк, встановлений судом, для усунення недоліків апеляційної скарги.

Правова позиція щодо застосування норм права у подібних правовідносинах викладена у постанові Верховного Суду від 03.12.2020 у справі №826/6756/18.

Верховний Суд також зазначив, що неналежна організація трудового процесу з боку позивача (не в повній мірі виконання працівником своїх посадових обов'язків, відсутність вимогливості і контролю за підлеглими з боку адміністрації, тощо) не може вважатися об'єктивною причиною невиконання процесуальних обов'язків, зокрема вчиняти процесуальні дії у встановлені судом строки.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 28 січня 2021 року у справі № 160/8840/18 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/94511661>.

5. Про додаткове судове рішення

Додаткове судове рішення є невід'ємною складовою основного судового рішення та не може вирішувати питання, які не входили до предмету спору

12 січня 2021 року Верховний Суд у складі Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Держпродспоживслужби в Одеській області на ухвалу П'ятого апеляційного адміністративного суду від 25 листопада 2019 року у справі №1540/4122/18 (провадження №К/9901/36261/19) за позовом ОСОБА_1 до Головного управління Держпродспоживслужби в Одеській області про визнання протиправним і скасування наказу про звільнення, поновлення на посаді, стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу і зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Постановою П'ятого апеляційного адміністративного суду від 16 липня 2019 року рішення Одеського окружного адміністративного суду від 12 лютого 2019 року скасовано і ухвалено нову постанову, якою позовні вимоги ОСОБА_1 задоволено частково. Визнано протиправним і скасовано наказ Головного управління Держпродспоживслужби в Одеській області №255-к від 02 липня 2018 року «Про звільнення ОСОБА_1». Поновлено ОСОБА_1 на посаді головного спеціаліста відділу організації протиепізоотичної роботи Головного управління Держпродспоживслужби в Одеській області з 30 липня 2018 року. Зобов'язано Головне управління Держпродспоживслужби в Одеській області нарахувати і виплатити позивачу середній заробіток за весь час вимушеного прогулу з 30 липня 2018 року до дня поновлення на роботі. Стягнуто з Головного управління Держпродспоживслужби в Одеській області на користь позивача моральну шкоду у розмірі: 5000,00 грн. В іншій частині позовних вимог ОСОБА_1 відмовлено.

У жовтні 2019 року Головне управління Держпродспоживслужби в Одеській області звернулось до суду апеляційної інстанції із заявою про ухвалення додаткової постанови, в якій заявник просив вказати конкретну суму середнього заробітку, який підлягає стягненню за весь час вимушеного прогулу з 30 липня 2018 року до дня поновлення позивача на роботі (18 липня 2019 року).

Ухвалою П'ятого апеляційного адміністративного суду від 25 листопада 2019 року відмовлено у задоволенні заяви Головного управління Держпродспоживслужби в Одеській області про ухвалення додаткової постанови.

Відмовляючи у задоволенні заяви відповідача про ухвалення додаткової постанови, суд апеляційної інстанції виходив з того, що відповідно до статті 252 КАС України суд, що ухвалив судове рішення, може за заявою учасника справи чи з власної ініціативи ухвалити додаткове рішення, якщо, зокрема, щодо однієї із позовних вимог, з приводу якої досліджувалися докази, чи одного з клопотань не ухвалено рішення; В переліку позовних вимог заявлених позивачем до Головного управління Держпродспоживслужби в Одеській області відсутня вимога про встановлення конкретної суми середнього заробітку за весь час вимушеного

прогулу, що підлягає стягненню на користь ОСОБА_1. Крім того, оскільки на час ухвалення постанови від 16 липня 2019 року дата фактичного поновлення позивача на посаді на підставі вказаної постанови була не відома, колегія суддів не могла вирішити питання про встановлення конкретної суми середнього заробітку за весь час вимушеного прогулу, що підлягає стягненню на користь ОСОБА_1.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Додатковим судовим рішенням вирішуються окремі правові вимоги, котрі не вирішені основним рішенням, за умови, якщо з приводу позовних вимог досліджувались докази.

Разом з тим, додаткове судове рішення не може змінювати суті основного рішення або містити висновки про права й обов'язки осіб, які не брали участі у справі. Додаткове судове рішення є невід'ємною складовою основного судового рішення.

Водночас, додаткове рішення може бути ухвалене на підставі лише тих доказів, які досліджувалися під час судового розгляду справи і лише за тими обставинами, які були предметом встановлення та оцінки судом.

Додаткова постанова не може виходити за межі спірних правовідносин, встановлювати нові юридичні факти та вирішувати питання, які не входили до предмету спору.

Відтак, перелік підстав для ухвалення додаткового судового рішення, визначений статтею 252 КАС України, є вичерпним і доводи скажника не свідчать про існування жодної з них для можливості ухвалення судом додаткового судового рішення.

Водночас, не погоджуючись із відсутністю у постанові П'ятого апеляційного адміністративного суду від 16 липня 2019 року розрахунку суми середнього заробітку за час вимушеного прогулу, відповідач міг звернутись із касаційною скаргою на зазначену постанову до суду касаційної інстанції.

Отже, враховуючи викладене, колегія суддів зазначає, що доводи наведені у касаційній скарзі, не спростовують правильність висновків суду апеляційної інстанції, а відтак відсутні підстави для скасування оскаржуваного судового рішення.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 12 січня 2021 року у справі №1540/4122/18 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94102026>.

Огляд судової практики Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду за січень 2021 року / Упоряд.: управління забезпечення роботи судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів секретаріату Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду; правове управління (І) департаменту аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду. – Київ, 2021. – 56 стор.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua